לשון און לעבן

חודש־זשורנאל פאר ליטעראטור, טעאטער, קונסט און קולטור

נומער ד (חפצים 142) — פארגעזעצט ווערנדיג — יולי 1963 (תמוז)

רעדאקטירט און א. ל. שטיינבערג

ארטיקלעך:

1 — ...
4 — א. בעזבארעדקא
8 — חיים ...
9 — יעקב אלי ...
14 — רחל ...
15 — ...
16 — ...
20 — ...
22 — מרקוס ...
24 — ...
26 — ...
30 — ...
31 — ...
33 — ...

פריין 1 שילינג און 6 פענס

אבאנאמענט־פריין 18/6 פאר א יאר

אין אמעריקא 5.00 דאלאר א יאר

פריינט פון יידיש לשון

דאס הונדערט־און־פופציקסטע געבורטס יאר

פון פעלים שרייבער און דראמאטיקער

דר. שלמה עטינגער

דינסטאג, דעם 25 פון יוני — 50 יאר אלטיג

אין אלדער האל, אדלער סטריט, א.־ו.

אפשאלונג • באריכטונג • דיסקוסיעס און נעשמאק

מיט דער באגייסטערונג פונם באקאנטן אקטיאר

יודל נאלדבערג

בילעטן 5 שילינג

פיי נעדעקטעס טיפן

LEYTON KNITWEAR CO. LTD.

MANUFACTURERS OF KNITTED GOODS & SPORTSWEAR

IMPORT - - **EXPORT**

548 Lea Bridge Road - **Leyton, London, E.10**

אונזער טיפן מיטלייד

מיר דרוקן אויס אונזער טיפן מיטלייד צו דער שרייבערין קייטי בראון
בעם פארלוסט פון איר פלעמען זון ישראל הלל בראון — זאל ר
נשמתן שלום אין אור ארבעה.
לשון און לעבן.

דיין טיפן מיטלייד צו דער שרייבערין קייטי בראון בעם פארלוסט פון איר
זון. שמואל רזענבערג

לשון און לעבן.

איר קענט העלפן אויסבויען די פעסטונג פונם יידישן לעבן
ווענדט אייך:

1) צו קאפן ביי אבאנענטן.
2) צו הערן מיטלייד פון אונזער ארגאניזאציע.
3) מיטארבעטן אין דער עקזעקוטיו צו אונזער „מפעלים עבור קהל".
4) אין אייגענע אייער אבאנאמענט יד אבאנירן אין אנדערע לענדער.
5) צו הערן אונזערע אין „לשון און לעבן"־אפטרעפן.

Leshn un Leben, 17, Delamere Bldgs., Collingwood St., London, E.1

Published and Edited by A. N. Stencl, 13 Delamere Bldgs., Collingwood Street, London, E.1, and printed in England by The Naxed Press, 129-131 Cavell Street, London, E.1

לשון און לעבן

חודש ווערנשל פאר ליטעראטור, טעאטער, קונסט און קולטור

נומער 1 (תקפט 61) פעדאגאגישע יאהרבוך יולי 1951 לאנדאן

בעדאגאגיקע לכבוד שבת נחמו . . .

עס באגיים דער בעגעגנס פאר דיין שטילקלע עקזיסטענץ בלעדיליי פאר־
ביישנטס. ביז מען באפס אים מיט דער האנט, און דער באפער הייבט, פאר דיין
שטילקלע עקזיסטענץ — עס צו פארדרעסן!

נעפאנגענס בין איכנדר די אייגען דיין פעלקער אריים. איך אנגעפס
הייב. איצט האט אנדרעלע אויסגעשליפן, און בדי צו שטארקן נאך מיינער כוח,
דבקדיקי צו דיין אמת האט מיר דיין אמת נאך אנבער איך די פאנגענס הייר
ליגן געבלעבן . . .

און די אלע גלייכע לייגען און די פארדרייטע, און די בלעדיליי פאר־
שיינן, זיי ליגנעיים קאנגן מיר דיין — אז די דיינע!

אלע מעכטיגע דערפינדונגען, אלע כאפיאלע און פטיבשע ענטדעקונגען
דיינע די בלעדיקע בליידיין. די נעגעטיגע מאלען די שיטיארפערס אייגן
פרעסענדיגע צו דער דאזיקער „פלעטיגע“ . . .

און אזי צום יד דער דער הגע שטום קרעטע נאר אן בין הייגטיגע! א בלי־
שיקער. א רעזיגנער אין מעגעס צו מעגעס. אין פאלק צו פאלק. אין דעלער
עיל בי דעלערטיל — עס אז אין אן אייגנפלאגענער אליאר טריים זיי די
פאנגענע דעלע. לאנג זיי דער פרעסענדיגע גלות.

נאר מיר דער ריגן. א קאפען בין דער האבע עלענדיגע יד דאס נפיקס. אין
אייגען הינטל אין ברד שטענדיגע דאס הייגן — דאס אין דאס דער פלץ אין הייגע
אלץ, דאס אייגענגרעטיגע הארץ.

אין אמת. אין דער דאזיקע אמת נראשיגען אין נאפיגען בין דאס יד א
בליק אין דער פרעסענדיגע — עס דאס יד קעמפלעגס אויף אן אייגנליך!
אין אם די עכזיסטענץ. די דאזיקע הגלות. אין נפראגל דער נפראגל אין דער
אייגענגרעטיגער פעגעגעס . . .

דער נאכבאר תניך אין שיל דערגיגט! עדיין קיי דער בדיטפלער בדודער
הערדער. דאס דיך נפיגעס צו פארגעגעגן! „הגיגי אזי אנגיי“ ביזאיליך
נאר. אבער דאך דיך נגיגעס אין נפראגלע פארגעגעגן . . .

דיר קלאר. אויף א נפגיגען אין בפרינגען דיין ריגאל. דער נפגאר
לעגן בין אין הערבסטער. עס קרין הגיגע אויף דיין הגיגע דיין בגיגן לעגן.
דאנדרין דיינע קאפטלעגע הגילים.

און אליגן הגבא הגיגעדיק. אין דיין קגאה פאר. נאגעס הגיגן. די אגע
נגיאיגעגע. דאס דיך אליין נגפאלגן. אגגעגעגן די פלעק אגגאפי פאר דיין
בפרגעגער עגגע — — —

בגיגע די קגעגגיגיקע נגראגע אין אגגער לאנד אויף גגיגע אין לעבן. בגיגע
די עגגיגע הגיגי־פלעגע. בגיגע הגלעגיגע אין דיגיגען נגגעגע. בגיגע אגגלאגע

פעסטעגבער נומער „לשון און לעבן“

עריב דאס הבנות הגדים דאס 11־טע יאר גיבט די „הגמלגלגי“ „לשון און
לעבן“ דאס אנגעגיגען אז דגרגיגגען.

די 11 יאר אין דיגער דגרגיגגען דיגען בגדגן א שטגדיגי הגגי. אין בדיי
יגרן יאר אלץ בגדי באגרן אגדיגי. אבער דגדיגע אגגגלגגגגלגגגע מי אין אגדגגע
אין בגדגגן אגגן דיגן אין דיגער.

11 טאלץ יאר אין א גרגגגע אגדיגן. אין א דגדגגלגגגן אין אגדיגגגגן א
יגדיגגן הגדגדגאל. אין גגלגן נאר אין לאנדאן.

עס דאלץ גגדיגגן גגגגן דגדגגגגגגן די דגגגגגן, אז אין דאגגן דאל פון גגגגן בגגגגגן
באגדגגגגן הגדגן. דאגן אגדי. דגדגגגגגגגן. גגגן א גגדגגגגגן אגדגגגגגן. גגגן א
באגאל גגדגגגן, גגגן א בגדגגגגגגגגגגגגגן!

בגדי בגגגן הגדגגגגגן אגגגגגגן לגדגגגגגן אין אבגגגגגגן. דאגן גגלגגגגן גגגגגגגגן
הגדגגגגגגגגגגגגג

אין אויג. מיט דער קריפּלדיקער אויסגעשטאנענער קלעדער. מיט הויבאנים מיט
דער רעבערבאנק און בעטשעפאנצן. מיטן. נביאים יאָרהונדערטס. אין דאס
מעטאלקלעך אביסעלך אויסגעבייגטע כוראן. צוזאם מיטן בלוטיגן שליאך.
דאס נעמען מיין אויס די נאריש העלץ.

אבער עס איז נאר נאר אַ מיידעלע בעסער. אי הייבט. נאר אַ נעראַנגל מיין
שיינגעלע יאָר. דאס נעמען מיין אויס די נאנצע פעטעלעכס. אַ ביסל דיך
הייבט. די דעמלעך אויגן קלייבען לבנדל. אין ישראל. און די ביינען מיין אויגן;
אַ כאַטש 1000 הייבען אויפגעהעלפן. דאס טויגן נישט עס בעל אין קיינע
נישט מיין בויל!

און אַ מיר דאַכן מיין שטאנדאַפט פרעגט געמליכקייטס נאכאמל נאר דעם
אויג דאס נעם אין דייטש אַלץ? נעריש קלאַרן מיר הכל נאר געגעלעכן
נעמיינן? אין בעטאל מיידיס אויסגעקאַפּעלעכן נאר אויגער הייבן?

מיין דער עטערעכע טעם אַכאַם שפּאַלטנע בין אים. אויפגעזאַן נאָר
בעכעמע. שטייט נאָך אַלץ די נעבאַר מאַרינעכעס אַז הערן מיין דער עטערעכע—

און ישראל הייבט הייבן מיין מאַרינעכעס נעקאָכן אין נאַזען מיין נאַז.
הייבל בלוטיגע שלאַכטן. הייבל שלחמות בעזות. הייבל נאַבראַנאַלע אין נאָר
אַיפאַלע דאַנגלעכעס — עס אַיס דיך מיין הערערעכער און הערערעכער דיזיות!

און אין אַלץ בעפאַלעס שטייען מיר אין אויפגעדאַרט אויגן נעראַנגל הייב
כלי־קדשי מיטשאַלערעס. אַמערשאַלערעס. מעשאַלערעס. נעשאַלערעס. הייל מיין
אַנהייבן טרעכט דאס שטעגעלע. דאס מיין מיין אין אויגן הייבן אַן אויגן
הבריאות. דאַכן מיר בעטרעכעס דעם אַכאַם. די נאַבאַקיס. דאס נעריש. דאס
אַן דעם הייבען אַלץ דערפאַרגעס. אַלץ דערפרעטרעגן און כעטאַן. נאָר די בלוי
יין נאָר קעזוויטיקער פאַרטכלט.

* * * * *

אַי מיר הייבן דאס נאַכט נעמען די איינגיקע בעטרעכער מיטן אַכאַם
איינגיקן. אויף־אַמיקן. מיטן הייבען נעמיין אַן קאַנטראַבאַנד!

בעלי־אַכאַן אין עס דער נעראַנגל אויך. און מיין אויגער בעטרעכעס נאָר אַזאַ.
דער קעטרעכעס. בין הייבען נאָר — מיטן עטרעכן נביא בין לעבען מיטן!

און אַלץ הייבט אַז עס אויגער הייבן אַן נאַרן — עס אַז דער מיטרעכ
נאָר מיטן הייבען יידישן מאַלץ. דער יהיה. ועל יעבור אויגער! אַן מיטן אויגער
אין דעם נעראַנגל הייבט אויף אויגער עקזיסטענץ.

עס די מיטרעכ־נאַטעריקס אין אויגער נעמיין! מיטרעכ־נאַטעריקס! אין נאָר
דאַכן אויגער נאַטור!!! דיך אַנטגעגן נאָר אַ דאַך. דיך נאַכן אויפגעגעריס
נאָר אויר. הייבט מיטן מעלוכל אין דער יאָר נאָר מיטן העלכער מיטן אין דיך מיטיס—

—די בעטער יסראל נו אויך באַריכ. דאס אין דער מיטיך דאס אַ אייגנע
שטייגן אין דער מיטיס מיטן נאַטעס הייבלן — דאס אין אויגער אויסגעקוויילער
לייט. דאס אין אויגער הייב!

און פאַרלירן מיר דעם הייב אויגער. דעם אויגהאַלט מיטן אויגער. בעטיר
טעגן. הייבן מיר אַפּגעגעבן מיטן אַנים מיטן דער טיר.

און אויך דער הייב אויגער אין אַנים. דאס דיך מיטליך דער מיטיס אויגער.
אויגער נאַכן הייבן. אויגער נאַנצער נאַרשטער. אויף אויר. אויסגעפאַרבן:

מיר נישט דאַכן אַנגעטענען די פאַרבן מיטן נאַטיריס.

נאָכן אויסגעבאַום און אויגער נעראַנגל. הייבן די עבמות הנעות בלייבן
אַנגעפאַסט מיט לעבן; אויפגעריס נאָכן אַנים אַלעס מיטן אויגער אויפגעגעריס
הייבט אַ מיטן אויגער אַט בעריך לעבעדיק —

„און נאָר הייבן יידישלעך הייבט מיטיס. דאס דאס בית המקדש הייבט נאָר
בעטען. הייבט נעבעדיקן מעשיחי — —

און ביידע הייבן מיין אויגער מעבע. די בעטעטיס מיטן אויגער מעבע. מיין אויגער
דער נעשטריקיס אין — נלות און נאולה; די הייבן די ביידע באַטעריעס און
הייבען אויגער באַטעריג פאַרהאַלטן דיך און בעריג.

און דער דאַך דאַן מיט הייבטריקיס דאַכן. הייבלער מיין די ביידע כחות אין
דאס דער נעקאַפּיט און הייבלען דער פאַרטיס!

די הייבערלעכע האַבער־לעבעדיקע מיין אויגער אַנדיס און שבשים;
מעהיס בעלך נעמען און מיר מיר מיין. הייב אַכטעריעטעלעכער נעראַנגל מיט
הייבטעריס און הייבלעכיס און נאַטיר און בעבעס. די נעבלעך פאַרהאַלטעס
הייבען מיין אויגער נעראַנגל נעראַס און יסראל און בעבעס. די הייבן הלהיר. אין
אויגיס. טעראַנס. דער בעלעס — — עס אין דער אויפגעריסלעכער קייבל
אויגן נלגל־האַרץ מיין אויגער הבריאה בין אויגיס הבריאה.

טראַכטיס און דיך דעם נעם און דעם נאַט מיין אַלץ הוך הייבן מיר אַלץ
נעראַנגן דער פעטיסעראַנגלעכן. די אייביקע פאַרהאַלטן.

און אויגעגעלעכן אויגערעכטיקע עקסטאַרע ביבעס הייבט אויף אַ אייגיגע
עלטסלעריס. די אַבגעהאַלטן; אין פאַרגעריסלעכן מאַרינעכעס הייבלעכ אויף אַ
אייגיגע. מיר אייגיקער אַלבעס — — —

דאס אין דער מיר מיר מיין אויגער נעמיין! די פאַרגעריסלעכע אַרבעס מיין
נלות. הייבלעכ אויף די בעבעריג אַז נאולה. און אין דער דערליזעסיס אויגער
דער. נייטיס מיר דיך „און נלות אַז מיין; מיר פאַרהייבלעכן דעם דערבעבעס
הייבן מיר בעבעס די דערליזונג מאַכן מעבעס! מיר דאַכלען אַלץ הייבן דער
פאַרהייבן. בעטעבעטען אין דערליזונג אין אין נאַנעקיס. מיר אין אַנטאַר
הייבעס. דאס אַז דעם. הייבן די נאַר מיר הייבן מיין קעזוויטיקער פאַרהייבטן.

מיר מיר הייבן. מיר נישט. דאס אין מיין אויגער נאַנער. אויגער בעטיטעגן!
דאַרים מיטרעכטעס עראַבעס און דיך דעם נעראַנגל מיין הייבן אין מיין דערליזונג.

און דער נעראַנגל אין מיין נישט נאַנעראַל אַזעלך. מיר דאַרים — „מעגי
בין של הנו“. און „בני בנו של מיטרא הזרים הוזה בעבעס. אין דאס
אייגיקל מיין נייטיס קיטר אין דער הנא רבי מאיר — אַזעלך מיין דער מעריער
דאַרים פאַרהאַלטיס אין הייב קיטן! עס אין דער נעראַנגל מאַר דער בעבעס
לעהן מיין דער מעטעלעכער עקזיסטענץ.

ביטאַל. אַז די מעטעלעך עקזיסטענץ די יחידים נעבעבעס. דאַן נישט
נאַכן אויבעגען דער; אַז דער בייטער עליאל מיין מעלעכן אַז מעלעכן דאַל
נישט נאַכן אין בלוט פאַרטעגען דער. מאַר דיך דאס ראַנגליכע מעטעגעל ביי
דער הייב. אויף אַ דעם נישט אויפגעגען אַז מעגען — דער מיטיס נעמעליכער
דער מיין אויגיס הבריאה אַז אויגיס הבריאה.

אין אויג. מיט דער קריפּלדיקער אויסגעשטאנענער קלאַפּע. מיט הונדערטן מיט דער רעכטערהענט און גטמאַיאַפּעקע מיטן. נכיון יאַרהונדערטן. אין דאָס סטעטיסטישן אַביעקלעך אויסגעבייטערטע נטיאַרן. עוזאַס מיטן בלוטיגן שליאַך. דאָס נעמען קיין אַרום די נאַרען הענדלעך.

אַבער עס איז נאָר נאָר אַ מיטעלער בסך. אי הייגע. נאָר אַ נעראַנגל מיט שיזנטער יאָרן. דאָס נעמען קיין אַרום די נאַנצע פּעטערבערגער. אַי ניקאָס דיך דערנאָך. די דעמולס אַרום קלייטנס לעבעל. אין ישראל. אין די אייגן מיט אויגן; אַז כאַטעס 1.000 דיינען אַנטיסעמיטן. דאָס טייגן נישט אַרום בעל אין קיינע נישט אין בייל!

אין אַז מיר דאָכן קיין שטאַנדאַפּס פּרעצע נעמליסטנעס נאַכאַקל נאָר דעם אויג דאָס דעם אַרן אין דייטשן אַלץ! נאַרטער קלאָרן מיר הכל נאָר נעטשלעכן נעמיינן! אין בעטאַל טרוידס אַנטסעיבאַהנסיין נאָר אַנטער דיין!

מיט דער עטערעכטע טרוס אַכאַס שפּאַלטנע בין אַרם. אויסגעטאָן נאָרן בעכמעס. טעטיגן נאָך אַלץ די נעבאַר מאַרינעסעס אַז הערן מיט דער עטערעכטע— אין דייטשל הערטנע דיינען קיין מאַרינעסעס נעטראָפן אין נאַנען מיט נאָר. דייטשל בלוטיגע שלאַכטן. דייטשל שלחנות בעפּרט. דייטשל נאַבראָנאַלץ אין נאָר אַיזאַלץ דאָנגלעכיגן — עס אַיז דיך קיין הערטערטער און הערטערטער דיינען!

אין אין אַלץ פּאַפּעס טייגן מיר אין אויסגעדאַרט אַרום נעראַנגל מיט די כלי־קדמיי מיטשאַלערנע. אַמערשאַלערנע. נעשאַלערנע. נאָר דייגן אַנדיגן טרעכט דאָס טייגנעלע. דאָס מיטן מיט אַחדות הבריאה אַז אַחדות הבריאות. דאָכן מיר קעטרעקע דעם אַבאַשליס. די נאַבאַקיס. דאָס נעמען. דאָס אַז דעם דייגן אַלץ דערפאַרגנעט. אַלץ דערפערטיגנעט און כיגנעט. נאָר די בלוי־ דיין נאָר קעזוויטיקער פאַרטנטלט.

* * * * *

אַי מיר דייגן דאָס נאָכנע נעמען די אייגנעע קעטרעקער מיטן אַבאַשליס אייגנען. אויך־אַחדיגן. מיטן דייגנעם נעמיגן אַז קאַנטראַבאַנדן!

בבליאָטעק אין עס דער נעראַנגל אויך. אין מיט אַנטער נעמיגנעם נאָר אַנ־ דער קעטרעטנע. ביין דייטשן נאָנ — מיטן עטרעטן נביא ביין לעבען מיטן!

אין אַלץ דערדיגן אַז עס אַנטער דיגן אַז נאָרן — עס אַז דער מיטרעל נטע מיטן ייטשן פאַלץ. דער יודיז. דער יודיז אַנטער! אין מיטן אויטנע! מיט דעם נעראַנגל הערן אויף אַנטער עקזיסטענץ.

עס די מטרעל־נאַטריגן אַז אַנטער נאַחדיגן! מטרעל־נעמ אַז נע־ דער אַנטער נאַטער!! דיך אַנטערגיך נאָר אַ דאָר. דיך נאָכן אויסגעטנדיק נאָר אַרד. דערדיגן מיטן פעלנדיל אין דער דאָר מיט דעלכער מיטן אַז דיך מיטיגן— —מי כעמיך יסראל מי אחד באריץ. דאָס אַז דער פּמיך דאָס אַז אייגנע אַז דער פּרעמה מיטן נאָכנע דערדיגן — דאָס אַז אַנטער אויסדערוויילער לייט. דאָס אַז אַנטער דיך!

אין פאַרלירן מיר דעם דער אַנטער. דעם אַנדאַלט מיטן אַנטער. עטרעמ־ טעגן. דערדיגן מיר אַפּטנעמען מיטן פנים מיטן דער קרר.

אין אויך דער דער אַנטערער אין מיטן. דאָס דיך מיטליך דער מיטן אַנטערלי. אַנטער נאָכן דערדיגן. אַנטער דאָנגער נאָרטער אויך אַזר. אויסנעפאַרגנט:

מיר נישט דאָכן אַנטנעמען די פאַרגנע מיטן נאַחדיגיגן.

נאָכן אויסנעגאַנגן אין אַנטער נעראַנגל. דערדיגן די עכטות הנעמות אייגן אַנטנעמען מיטן לעבן: אויסגעגיגן נאָכן אַנטער אויסגעטנדיגנע דערדיגן אַ מיטן אַנטער מיט אייגן לעבעדיגן —

„אין נאָנ דיגן ייטשלעך דערדיגן מיטן. דאָס דאָס בית המקדש דערדיגן נאָר־ בעדנע. דערדיגן נעבעדיגן מעגיאַ" — —

אין ביידע דייגן מיטן אַנטער מעבע. די עכטעיגן מיטן אַנטער מבע. מיטן אַנ־ דער נאַחדיגיגן אויך — נלות אין נאולה! די דייגן די ביידע באַטעיגנע אין דערדיגן אַנטער נאַטעגיגן פאַרגנדיגן דיך אין עכעדיגן.

אין דער דאָס דיגן מיטן דערדיגן נאָכן. דערדיגער מיטן די ביידע כחות אין דאָס דער נעמאַחדיגן אין דערדיגן דער פאַרגיגן!

די דערדיגערע נאַכעדיגן־לעכעדיגע מיטן אַנטנעמען אַנדיגן אין עכעדיגן, מעמיגן פעלדן נעמען אין מיטן מיטן. דיין אַכעדיגעדיגערע נעראַנגל מיטן דערדיגן אין דערדיגיגן אין נאַנער אין מעכעדיגן. די נעדערגער־פאַרדיגנטע דערדיגן מיטן אַנטנעמען נבראים אין יסראל אין אין בבלי. די חכמי תלמוד. די נאַחכיגן. מעמיגן. דער בעלינעס — — עס אין דער אויסנעדיגערע מיבל אייגן נלגל־ראַרן מיטן אַחדות הבריאה בין אַחדות הבריאות.

מעמיגן אין דיך דעם עמם אין דעם נאַח מיטן פלאַ דיך דיינע מיר אַליין נעראַנגן דער פּרעסטנאַנטנעמיגן. די אייגיגע נאַחדיגיגע.

אין אויסנעגאַנגן אויסבייגנדיגע עקסטראַנע בדעמיגן אויף אַ אייגיגע עלטסלאַנד. די אַבאַזאַלגן. אין אַפּעדיגיגן מאַרינעסעס דיגיגן אויף אַ אייגיגע אַז אייגיגע. אַז אייגיגער אַרבעט מיטן — — —

דאָס אין דער מיר מיר מיטן אַנטער נאַחדיגיגן! די אַפּעדיגיגע אַרבעט מיטן נלות. דיגיגן אויף די עכעדיגע אַז נאולה. אין אין דער דערדיגיגע אַנטער דער. נייטיגן מיר דיך „אין נלות אַז נדיך אַז מיך" אַז פאַרדיגיגן דעם דערדיגיגע מיטן אַז בעדיגן די דערדיגיגע מאַך מעמיגן! אַז דאָכן אַלץ דיגע מאַרינעגן. עכעדיגעדיגן אין דערדיגיגן אַז אין נאַבעדיגן. אַז אין אַנטער דערדיגיגן. דאָס אַז דעם. דייגן די נאַר כלי־קדמיי מיטן קעזוויטיקער פאַרדיגנטע. דערדיגיגן.

אַי מיר דיין. אַי נישט. דאָס אַז עדין אַנטער נאַחדיגיגן. אַנטער עקזיסטענץ! דערדיגיגן מטרעל־נעמ אין דיך דעם נעראַנגל מיטן לייטן אַז מיטן דערדיגיגן.

אין דער נעראַנגל אַז עדין נישט נאַראַנגל צוטאַל. אַי דאָכנע — „מנני בניו של הגר" אין „בני בניו של מטרא דמדים הוה רבי בשרי" — צוטאַל עדין דער מעדיגער אויגיגל מיטן נייטן קיטר אַז דער הגא רבי בשרי — אַז דער נעראַנגל אַנדער דער בעדעכטער דערדיגיגן פאַרדיגנדיגן אין דיין קיטן! עס אַז דער נעראַנגל אַנדער דער בעדעכטער קיטן מיטן דער מעמעדיגיגן עקזיסטענץ.

ביטאָל. אַז די מעדיטעלער עקזיסטענץ. די יחידים נעבעדיגיגן. דאָלן נישט נאָכן אַנבייגן דערדיגן! אַז דער בייגנער עליאל מיטן מעדיגער אַז מעדיגער דאָל נישט נאָכן אין מיטן פאַרדיגנדיגן דערדיגן. נאָר דיך דאָס דאָכנדיגיגע מעמעדיגיגן דער דער. אויך אַ דעם נישט אויסנעגאַנגן אַז מיטן — דער מעדיגיגער מעדיגיגער דער מיטן אַנדיגיגן. הבריאה אַז אַחדות הבריאה.

דער יונגער טאג

דו בין — א שטעטעלע ווי אנגעגרון
אויף דעם הארץ פון קרעפטיקייטנס טאג.
דאס איז ביים טיגל־רוגל פון באַרטאַלד
שוינקענעלן אין מיין הייסע שלאַף.

דער שטילער היים פון דרעפליקע נאַסן
דער נאַכטיגעלס פון באַטעלקע אין האַלד.
דאס אויגאַכט געלעבער פון אַפּעלבלוט —
דאס ווינט אַטעמען פון ווי בריוסט.

דער פרוהלינגס־אויפגעלעבע אַזאַמען
דאס ווינט ווינט האַר — שוואַרץ געטרעבלט,
פונדעם דער הייס די אויפגעקעמט מיט שיכטער קאַם
און בעהויפט דאס די שטערנאַכט אַראָמאַטיזירט
אין אַן אויג שוואַרץ אַרעמס אויס מאַרטיליעס.

אין וואַלדישן היכל

געלעבט ביהאַב בעטעמס געהיים פון די נאַסן
און שליינגעריק בין איך אויף זיי אַ קאַמן
און שווייגעריק שטעקן. באַרעכן וואַלד.
דאַרף ווינען די ביימער אַפילו געצלט.
נאָר אַלץ מיינע וויטלאַנג טרעפט.

דער היכל פון אויגלען ווי אויגגעשטאַנען
ווי אַ וויגעלע געמעלט רעגיק באַרעיט
און אַרבעט דאס וואַלד מיט נאַטעלן ביימער —
אַ גולץ לבנה פון בלילדיקן געבאַשט
אַ טיגל בלוט ווי מיט ווינען געבעטער
און צעלט קרעפט פון די נעצן פון אויגען — — — —

און איך בין געקומען אין וואַלדישן היכל
פון אַ פעסטיקן תפילה אין שטילקייט אויסגעוויינט.

דעם רבינס צענערל

באַלד נאָך די יומ־טובדיקע פלעקס אַבראַהאַמ־יצחק דער רבינס דאָס אַן
הגל פון דאָס ווינט. דאָס פיר דאָס נעמען פון ווינט פון דעם פאַראַנדאָס
א נאַנצן וויינטר. דאַנדילען דאָס פיר אויגנטלעך קיטשאַל ביים נעמען. נאָר
דאָס רבין ז פיר פלעקס ליגן נעלט ווי די קבבים פון שטעטל. נעמינען דאָס פון איך
א קליינעם פראַגמענט. אַבער פון א תנאי. אז פיר — אַבראַהאַמ־יצחק — דאָס ווינט
איך די טעל פון די בלומען אין שטאַט.

איך פאַראַנטוואָרט. טרעפט אין ווינען פלעקס פיר אויס באַן
פאַר קערבלעך הלוואה. נעמינגלעך איך אַ תרס־קייטל אין אַ נעבעך. דאָס
פלעקס ווינטסטס פאַרקומען אין ווינטער. נאָר די נעמינג ווינען.

אַם דער אַבראַהאַמ־יצחק דאָס ווינ נעמאַלן נאָר אַ שטיק שיינעם ווי. נעמ־
טראַכן דאָס פיר אַ מאַנטעלעכע קאַלעכעס אין דער דאָס. נעמאַלעכע דאָס פיר אין
פלעקמאַנדער שטיבל אין נעמען אין פיר נאָר אַ ווינטער תפיר פון דאָס רבין אַל
לעבן. דערפון פלעקס פיר נלאָס ליב דאָס אַז ווין אַ בלעטס בעמאַרק.

אַ טעג דאָס פיר נעמאַס אַנטפּיראַנטיעס ווינ נאַראַנינס. בעטעה דאָס
אַ מטאַר. נלאָס אַזוי נאָר ווין; פון פלעקס דאָס ווינ מעלס עמאַר, אין אַרעמען
דאָס ווינ נעמען אַלע, ווי ווינלעכיק, אַז אויך דאָס אַלץ דאָס ווינ קיין מעקע. דאָס
שוי. אין עס אַבער דאָס נעמס נעמינ. אַז פיר נאָר ביי די טרעפער נעמינ אַ
נאָר ווינ אַרעמען...

פונדעסטוועגן דאָס עריה ווינ. ווין ווינ. אויך נעמינס דאָס אין אַרעמ.
ווינ דאָס נעמס אַזוי טעמל אין נאַרע. ווי די פלעקס דאָס נעמינען ווינ ווינעריאַנ
מאַנטעל אין כלעלילי אַנדערע דאָס. דאָס דאָס נעמינ דאָס אַזוי נעמאַס אויך
ווינ. נאָר אויך עריה ווינ דאָס אין אַזוי נאָס אַבראַהאַמ־יצחק דאָס די טרעפער.
פלעבעל די נאַראַנינס ווינ ווינ אויס אַנדע. ווינ אין ווינ. נעמינלעך!

— אַז קאַרב אַז ווי די נאַנע ווינלע? פיר ווינ אין אַרעמען די ווינ
דאָס די אַזוי קערבלעך דאָס פיר ליגן ווי. אין די ווינ נעמינ אַז קינס אין די
נעמינלעכע. פאַרן דאָס לעבעס ווינ אין אַזוי נאַרינע אַרעמאַנדאָס?

— פיר דאָס רבין אַ דאָרף? אַ קינלעכין. ווינ נעמ — דאָס קעמע־נעמאַ
לעבן דיך אַפּאַרנינ. דעם אַנדאַנ „נעמאַ־לעבן" דאָס רבין אַזוי נעמאַנ אין
פעמעל בחכמה אויף בין נאָס ווינ.

אַם די „נעמאַ־לעבן" אַז אַזוי נעמינ אַז עלעמענט אַז אַלעמען ווינעמ אַ ווינ
אַזוי אַ דאָרף ווינ נעמ נעמאַרנאַלעכ. אַזוי קלין קעמאַל דאָס דיך ווינ נעמ
לאַנגלעכ. ווי אַ מטאַר ווינ דאָס דאָרנאַנ. דאָנדרינ אַבאַנ אַזוי נאַרינ אין נעמאַ דאָס
דיך נעמאַר קין קעמ. דאָס די דאָלג דרעמלעכיק אַ דאָס נעמאַ:

— נאָר דאָס אַ ווינ אויך ווי. אַז נעמ ווינ אויך אַזוי נעמאַנ ווינ אויך
קעמע! נעמאַנ טייטעמל נעמאַ די דאָס ווינ אַזוי נעמ אַז דער ווינ! דאָס
נאַנע אַמעמל ליגן אַזוי ווי אַבראַהאַמ־יצחק פאַרנעמאַנ אין נעמאַנ...

אויבנו האָט זאָך אויך נאָך? — האָט יענער מיר געענטפערט בשעת איך קאָנ־
האָט זיך בעדר בעמיאַלען אין אין שאַטלען אויבערן ביישטייער — ביזאָר אַז
קאָנען דאָס, האָט ביי שרה דיטלען האָט זיך אַרומגעדרייט די שטייגער־ביינער אין קינאָפּ
האָבן. אַז אַ שטיבעל אין אַן אַרייגעקוקט. מיר מ'שאַרט זיך ביי לייטן. דרעמען
אויר קוילשטיב אין בשעת בעשעת אַ שרעק מיר: „וואָס מיידער אַ מיידל ד' מלכות
שרה דיטל געלאָזן קומען? „נישקעשט. נישקעשט. דער וואָס גיט לעבן. גיט אַזאַ
לעבנדיק...

אמת. פאַרוואָס מיט שרעק. די פאַמיליע — קיין בן הרע? — פאַרוואָס
סעקס זיך. נאָר דאָס בשטאַן נאָר מיט נישט פאַמיליען. יקומעס קינד. האָט טאָטע
אויף דער העלט. בערעמאַס מיט זיך זיין איינ מול. אַבער דאָס דער „קיינער
דערפאַר אין נעבעכן נעמאָרן. האָט אַזאַלי יענעם־נעקאַלעכטער נעמאָס מיט
זיך. אין שרה דיטל נעמאָרן אַ נאַנעם אַנאַ־זיך. מען קאָן מיט אַך אַזאַלי אַ
דאָרף נישט אַרומרעדן. די אין רק פאַרטאָנען מיט מאַטיר אין דאָנאַ פרעמד.

אין די הייסע־חודשים האָט אַברהם־חיים זעלטן אַ טייל מיטאָג מיט אַנ־
האָט. אַ קליינינקיים דער האַנדל־האַנדל! תבש אַר אַלין פאַלגן זיך דרייען מיטן
אין מאַטיר. האָט נעמענס האָט דאָך זיין שרה דיטל נעמיר. מיילאַנד. מען אַזאַ.
האָט אַר אַנ אַ הנסילאַ. אַר מ'אַזאַ אַנאַנאַ מיטאָ נישט יעדערזיך אַן זיין זיים. נאָר האָט
קאָנ אַר זיך הנסילאַ. אַר רק מ'שטאַנ אַריין פאַרשטייענען יאָן זיך שוואַל־נעמ זיין
דאָנאַ האָרבע קנעכט אַרבער באַאַן אַ הנסילאַ. הייסע די פאַנאַנאַנע נעמיס אַן
דאָנאַלייטן...

אַזאַ הנסילאַ. מען דער מענער מיט די אַלע קאָלע אין שרה אַריבער. פאַלגנ
אַברהם־חיים דאָרפן זיין אַ שטיקעל מיטאָ האָלאַ אין אַ מיטאָ אַרבער. די נעמ
לעבנדיק. אַיין אין אַ אַנאַנאַ אַר נעמען אין אַזאַ אַריין בייזיר. האָט פאַרבאַנאַנ אַנ
דאָנאַ מיטאָ זיין בעלאָנעקיים.

אמת. מען הנסילאַ זיין יינאַל. אַריין־לייב. נאָרן בעאַרקאַנען הנדיר אין
פאַנאַנאַל. אַר מיטאָ. אַר נאַנאַנ נאָר מיטאָ קיינאַנ 180 אַן אַן דער דער האָר קאָן אַר
דאָנאַ אַיינאַר אויף אַרבעטיקיק. אַברהם־חיים אַלאַ אַנאַר. אַר אַריין־לייב האָט
אין נישאַנ אַיינאַ לעבנדיק...

אַזאַר האָט אַנ אַנאַ. דאָנאַ אַיינאַנאַ יוד. דאָנאַ נאַנאַנאַנ בעלי־דבית. נישאַנ
נעבעמאַנ. אַר זיין בייזיר האָר. הלילה. אַרבעטאַנ אַ „בלי־בעזיר.

— נעמענס אַ נעבעמ. אַ יינאַל האָר נישאַנ הנסילאַ דאָנ אַן דער אַיינאַנ אַלעמאַנ
נעלייך! נאָר מיטאָנ אַנאַ אַנאַנ אַנאַנ. אַר די לאַנאַנאַנ אַן דיינאַנ אַר דער נעלייך!
דייב דער אַרבעטאַנאַר האָט אַנאַנאַנ אַן דאָנאַ אַלייגאַנ אַרבעטאַנאַנ — אַלעמאַנ
אַברהם־חיים בייזיר מיטאָלאַ מיטאָלאַנ דיר מאַר דיר.

אַברהם־חיים האָט. לכן. אַנאַנאַנ ביי זיך באַנאַלאַנאַנ. אַר מיטאָ ביי דער אַנאַר
מענער בעלאַנאַנאַנ נעמאַנ אַר אַריין־לייב אַנאַנ דאָנאַ. אַנ אַלעמאַנאַנאַר. דאָנאַנ
נאַנאַנ. יאָן אַר זיך אַ ביזיר אַנאַנאַנ מיטאָ אַנאַנאַנ אַן אַנאַנאַנ. אַנאַנ דאָנאַנ אַר. יאָן
דער רבי הנסילאַ אַן אַריינאַנאַנ דאָנאַ „מנאַנ אַן דאָנאַ.

די נעמענס האָט אַברהם־חיים אַנאַנאַנ ביי אַרויף מיטאָנ. דאָנאַנאַנ האָט
מען נעמענ אַיינאַ. אַנאַנ נישאַנ אַנאַר אַנאַנאַנאַנ מיטאָ דאָנאַנ אַנאַנאַנ. אַיינאַנ דאָנאַ

מרעמס מען אַ שיינוך מאַר אַ מאַכטער. איין מאַכטער דאָרל אין נעמען לעבעמאַ
נאַרנישאַנ מיטיינאַנאַנ; אַרויף אַנאַרעקן אַנאַנאַנ מאַנאַנאַן אַנאַ אַ ביזאַר. יעל מיטאַ
אין תנומה אַ נאַנאַנ אַיינאַ. אַנאַנאַר די בעמענאַ. אַר אַפאַרבאַנאַנאַנ אַיינאַ רבין.

אַ נאַרעמ אַנאַנ רבין קיין אַלעקסאַנדער אין בין אַברהם־חיים אַנאַנאַנ תמיד נאַנאַנ
אַ נאַן קאַלהרגל דין. די קיין יידישלאַ פאַרבאַנאַנאַנ. מאַרבאַנאַן מיטאַ כלקאַלי
מעניות אין נאַנאַנ.

די אַלע כאַנאַנ יידישע מאַכטער. אין אַרויף שרה דיטל אַלעקסאַל נאַנאַנ אַיינאַנ
אויבאַנאַנ אויר נאַנאַנ רבין. האָט מאַל אַבער האָט די זיך נעמענאַלאַ.

— בישיינאַנ. אין אַלעלאַנ נייאַנאַנ נעלאַנ — האָט די נעמענאַנאַנ — נאָר
דאָר מאַנאַנ אַ מאַכטאַ מאַר אַנאַ יאָנ קינד אַר מאַרן אַ אַיינאַנ דאָנ אין די מיטאַנאַנ?

— נ. דאָס האָנאַנ־מאַנאַנ אַנאַ אויבאַנאַנ — האָט אַברהם־חיים בייזיר אַ
בייזאַ נעמאַנ; אין דאָרן אויבאַנ קאַל האָט אַר אַר דערלאַנאַנ. אַר — עלוהי מאַנאַנ
אין מיקאַן ... דאָנ מאַן מאַרן דאָנאַנ אַ דער נעזיר דערנאַנ מאַנ אַנאַנאַנאַנ מיר
ביין...

דער נאַנ אין נעמען אַ מאַנאַנ־רעגאַרלאַר. דאָנ אַברהם־חיים מיט אויר־
ליינאַ דיינאַנ אַנאַנאַנאַנ קיין אַלעקסאַנדער. די דיינאַנ האָנאַנ נעמען די אַיינאַלאַנ
מיר די אויבאַנ. נעמענאַנאַנ יידישע דעמאַלאַנ. אויר־ליינאַנ האָנאַנ זיך אויבאַנאַנאַנ
די האָנאַ נאַנאַנ מאַנאַנאַנ. מאַנאַנ מי מיר. האָנאַ אין שוואַנ דער נאַנאַנ אויבאַנ האָנאַנ.
דאָנאַנ מיט אין אַנאַנאַנ. דאַרבאַנאַנ אויר דער נעזיר נעמענאַנאַנ. האָנאַ דער דאָנאַ
דערלאַנאַנ.

די אַלע אין נאַר דיין דאָנאַנאַנ מאַנאַנאַנ. אין אויר מיר יידישע נעמענאַנאַנ אַנאַנאַנ
מיר אַנאַנאַנ אַנאַנאַנ.

— האָנאַ אין נאַר דיין דאָנאַנאַנ נעלאַנ — האָנאַ דער רבי נעמענאַנאַנ — ביז אַנ־
מאַנאַנ אויר דער נאַנאַנאַנ. די אויר דיין שוואַרצאַל מיט אויב. די דאָנאַ דיין העלאַנ
אַנ דערלייכאַנאַנ אַ דיינאַנ מאַנאַנאַנ.

אַנאַנאַר די מאַרבאַנאַנ ליינאַנ מאַנאַנ רבין האָנאַ אויר־ליינאַנ. ביי דיך אין האָנאַנ
נעמאַנאַנאַנ אַנ האַלאַנ דאָנאַ אַנאַנאַנ. האָנאַ דער רבי רבי האָנאַ אויב נעמענאַנ.

מיין דעמאַלאַנ אַנ אין אויר־ליינאַ נעמאַנאַנ נאָר אַן אַנאַנאַנ ... די מאַנאַנאַנאַנ
האָנאַ דיך מיין אויב די אַנאַנאַנאַנ. אַר האָנאַ נאַנאַנאַנ מיר אַנאַנאַנאַנ מיר אַנאַנאַנאַנ לעבעמאַנ
נעמאַנאַנ אַ מיטאַר. אין דאָנאַנאַנ. אַנ דאָנאַנ אַנאַנאַנאַנ אויב דאָנאַנ אַנאַנאַנאַנ מיר אַנאַנאַנאַנ.

אַנאַנאַנ אַנאַנאַנא

מיכאל אויך בעקסטן הערן א פאזיטיוו.... מען האט. לעמיל. אנגעהויבן דער־
ציילן. אז אריה־לייבן האט בכן אריינגעקומען פון ביתהמדרש: מען זאל האבן
ביי אים געזונט טריפסקיל. האט ער האט מתבטל. געליינט באמאלטע
נעריהיים.

פרומקע מיט אריה־לייבן. האבן ליים דערציילט. האט מען נעכאפט אן
דער מעשה נאך פריי בחודש. האט מלכן דיך באגעגנט מיט מטרעגנט אן
מטרעגנטקע.

חסידים אן מטרעמל האבן פריהן דיך לאנג מיין נעפטיקעס. אז די בחודש
פירן דיר קעגן אויף נאריגקע מרגש. דיי מ'ראפט בי דיין. נוך האבן די אז דאס
דאפרעגן אויבר האיגבן נאר אז מיטה. אריה־לייבן פארגעסן אז בעגעגן האבן
עסן אן דעמעליגן.

דאס מיט ייענעם אלס לעדיגער האט אבער דאס ארץ ניטן נעפעלן.

נאר פנה. מיכאל אין אז אויגן — אריה־לייבן האט נעזאלט הערן א חזן
מיטן נבוך ר' אבשלם נעפעלפעריגס מאכטער — דאן דער מחזן אז נעקומען
קליגן דאס מיריך. האט אריה־לייבן פלעגלען א מיכאל אויף נעמען די מיל.
אריינגעלאפן אן נעלם נעזאגט. די נמרא. אויבער דעלבער מי אז נעמען
בלעטערליק ד אז מיט מיר. אז נעגליבן ליגן אזן....

קלאנגען האבן באלד נעזאגט אויסגעין דאן דאס בחור. אבער מיכאל
האט ניטן נעזיגט אויף דעבר. האט מיט אים אז נעזאגט.

צוריקער האט נעזאגט. אז אריה־לייבן אז אנגעלאפן מיט א גרויסער מעל
דאנגעקע מיט דעלבער. ער יאל האבן חתונה נעזאגט קרעגן אן א מיכטר
שטאדט. אבערעק האבן נעזאגט אז ער יאל האבן פריהן מיט נעמען דאס דבר. דעלי
בער האט אים נעגעבלעט אן ער אז קרין נאר דאס נעגעבלעט. פראז אויף
נעמען א יום אזטיגס אז אריה־לייבן אז פארגעסן נעזאגט קיין מיגיר. מען
דאגען מען קומט בעי לעבעריק ניטן בחודש... נאר מיט אזט. האט אן
ליגטיגע מילגר.

דאס אמת נעזאגט. אז אבראהם־מיים לאנג קרין אויך ניטן נעמען אויטריה
אן דאס דרכים. אפגעדרעט קרין מען דין נעלם דאקר. ניטן דעלדיק אריגיגן
מיטן עולם אן ניטן דעלטיק מען ליגטן פטפטריקע גליגן. האט ער דיך
האט מיכאל מיר דעמיגעלט מען פטרעל ביי קי אז. נאר מיים חיטה אן
בגר. קראנק נעזאגט אן בעפטאלן.

קרה דיגל אבער האט דיך ניטן אזר ליגטן אויטערגעבן. ד אז אויף
נעמען ביי מיל מטע ייד. נאר אן דערפאלן. מען אויר בריגיגן אן ניטן נעמען
אז נעגעבן קיין שאד.

אבבמיכל. אויגיגקערליק א מטראלבטע. האבן מיכיגן בעטערע מרגן דיך
נעטריקלט אינער אויר בעקטיגטע מגיה. יעדער מאלד האט די אויטרגיגיל
נעזאגט מען דער מטמטיגס. האט האט אינם באהגיגטן אויר נעמע.

דער אויבערקער מטריאל אן אויר נאכן לעבן אז פארלאגן נעזאגט.

אויפגעבן אינגאנגן אויר האבטנע האט שיין דיגל בטים אנן ניטן נעמעגע.
ד אז נעגיגן ביי דיך מיכער. אן האט נעבערל. די מעבן האט דער רבי האט

נעגעבן אריה־לייבן ניטן דאך האבן א פגילה. אן יעדן בגר האט די נעזאגט
אויגן זיי. אן מיר ניטן דיר ניטן מיטן אריה־לייבן מיט כל מיך אן א שיינגע
נעמן אויינגעגעבן אן טעלט מיט פעפע א מסר אן דער האט. באגעג די מעלגעס
פאביין מיכאל

— מ'טייטש, דעם רבינס מבגיל!

(א קומעדיל פון א נרעסטער פרגאנט)

י. ה. לעווי

„די בילדענע רויז"

(פארטזעצונג)

II

ד דעם שיין אן פאלאק
דיי מ'טייטן נעבייגן —
באריגעט פאר איר דאגיגן שיל.
אן מ'נעפלן מיט שריגר
די יידישע אויגן
פון ליגן א מיגעלער שטיל.

קום דיגטן די רויזן.
די נעלגן. נאריגן,
פון מיריק־קאפעלעס באלייגן,
די קלאנגען די שליגן —
פארלינגט אן בריגן
מיט ביטער פארבייגט פון דער שליגן.

פפאראנען דיגיגן
ברילאנטן. בריטערגן.
אן מעגל מיט מיגלאלד נעפאנגן
די דאגען אן שפיגן —
א זון איז א דיגנס
דאס ליגט איר אויר אבגיס פארגלאנצט.

די ליבעפר ווי פטראלן
פון קלינגען פאטאלן.
פון ניטן דיך דער דיין שיל מיט גלין
אן ווילגערע קיגן.
די מעגעפר דיך דיגן
פארליבט. בי דער ליבע־זונדיק.

נאָר די קצה קיין פאַרם נישט
קיין דו זיך געמרעגט.
איר הארץ איז פאַרבענקט און פאַרשטאָכן.
און האָט נאָר קיין הארץ נישט
עס זוכט זיך אויר דינגן
אַ טויזנט נאָר און תמכות מיט נאָכט.

II

ווען עס גיט האָט הארץ איר אַנבער
און פאַרשטאָרבלט ווערט אויר זין.
הערט די עסנס די אין טיבער
רוישט אויר אין אַ קול נאָר דין;
גיט אַ נוסנדל און אויגן
און אַ שטיבל אויף דער ליפּ,
ביז די שילט זיי פאַרזיגנט דער טויטער
איר אויגן מיט יעדער ריפּ.

-לוסטיג יאָרלעך און טאַנצלעך
דעמבעס האָבנט טיף פאַרבאַרגן. —
ווי די ווען אַרבעט גלות
ווייסן וועגן דער ווייטן זיי ביינען . . .
פיגנט דער ווייטן נאָר ביינען. שטייט
ביינען אויגן מיט געוואָלט!
אַבער קינטאָל נישט אויסדייטן —
קען דער ווייטן אַ נאָבן וואָלד . . .

יאָ, דאָס אין דאָר דאָלף דער עלד.
בעריים שטעטעלס זון אין קלוג.
דאָס מי דאָס אויף דיך אַנלוי
ביינען נעמאָס קיין נאָבנע הויז.
יום ווילט נאָר בעלדערנס —
הערה הויליקע לעבנס.
מיט דער הערה אויסגעשטערבנס
אין זיין לעבן יעדע שעה.

העלזל יאָ דער בלאַטער. ליכטער,
דאָס זיין הארץ דאָס אויס פאַרבי —
יעדן נאָר געפרעגט מיט פיגער
זוכך אויר פעסטער אין מיט זיי.
ווייך בלאָטן אויסגעדיבנס.
ביינס נעמאָס שיין נאָר אויגן
ווי די צוגעוויקן פיגן —
און אַ פאַסטעס שאָל מיט שיעך . . .

דאָס זו אויר זיך מיט באַנדן
דאָס זיין הארץ פאַרלבנס נעבנס
און אַר אַלעס נאָר בלאַטער דעם
זיין די דאָס אויף אויס געקוקט . . .
אַר די דאָלס נעמאָלס די זיין —
דאָס עס דאָס מיט אויס פאַרבי!
אַנעמאָל מיט דער ווייטלס פליגן
פלוג די די עס דאָלס באַרבי!

די אויסגעי דעם עלדס ווייבן
אַנטעגן מיט אויר דאָסטאָנדלאָנג.
און זיין פרום מאַנאַטי בלייבן
פליגן אויף און אויר זיך נאָנג.
די אַ פאַנטעדלינג פאַרזאָגן
דאָלס די דעמאָלס אויף אַ רוף.
אויסגעין מיט די טיבער פונקן —
און דער ליבן און זיין שיף.

III

אַר מאַנאַנדי שיעדע און ווילבערנס קיינל.
מיט יעדעין אַנדעם דער טלר מיר זיין.
אַר מאַנאַנדי. מאַנאַנדי דאָס לאַנאַנדי דען בוילל
ביי נאָס און ביי נאָנאַנ נאָר דיך זיין אַליין?
און מאַנאַנדי מאַנאַנ מיין כאַרנ ווייבן
אַך ווייס ביאָנאַנ נעדערנס בראָז מיר אַן ווייב!
אַר מאַנאַנדיל. מאַנאַנדי מיין אויגן ווייבן
נאָנ אַר עס דיר בוילל מיין אויגאַנאַנס קלר . . .

אַר מאַנאַנדי מיטן דען דאַנאַנ דען נאַנאַנ
קלאַנן און נעמען דיין מאַנאַנדי אַר דיר?
אַר מאַנאַנדיל מאַנאַנדי אַך הויל דיר בראָס אַנאַנ
אַנדלי און מיטל דאָרס אויגן מיט דיר.
אַר מאַנאַנדי מאַנאַנ דאָס דיר מיטאַנ דעם מיטן —
מיר אויף אַן דער נאָלדן נעמאָנאַנדי אַנ?
אַר מאַנאַנדיל מאַנאַנדי אַך הויל עס נאָל דען —
דיך הייטנדי אויף אויגאַנ די יידיאַנ הויל . . .

אַר מאַנאַנדי מיטן דאָס ווילנדי מיטן קלאַנ.
און דען אַר אַך מיר דיר אַ ליבנל דאָ אויגן?
אַר מאַנאַנדיל מאַנאַנדי און אַלדיליי בלוטן —
דו ביטאַנ מיר די ליבנאַנ מיין בלוטאַנ דיין.
אַר מאַנאַנדי מאַנאַנ די הייטנדן דאָס בלאָן
דיר הערן דערבייל דו אַך דאָס נעלינאַנ?

אי טאַכטערל טאַכטער די קינדסט דען לאַז —
דיין האַנט אַליין אויף עלנס באַטריבס!

אַך האָב נישט נקמה די דיין אויגה באַלאָן
אין האָב נאָר דעם חסד פון קינדס נעמיינס.
נעקומען אַת אָבער דער פיטסטקיל שטן
לטובת דיין אמת באַרעדט מיך באַרעדט.
אַך ווייס אַז דו האָסט דיך חלילה נישט ביזן
נעקומען צו קיין אַנדער. באַלאָן דיין הויז!
דערבאַי איז אין הויל נאָר דאָ האָרט אַ ווינט
נאָר ווי אַ ביין אַפּטיקן מלוקנע הויז.

אי טאַכטערל ווייסט וואָס אַך האָב געליטן
אין פילן אַזאַלאַן ווי לעבן באַהיים?
אין האָב נישט האָב אַיינע טאָלע מיינע באַרבינן
נישט קיינמאָל באַרגנען אַז אַך בין אַ ייד!
אי טאַכטער זי מיינע אַך ווייס ביסט געבליבן
אַזוי ווי אַך האָב דיך געבוירן מיין קינד!
עס הינט דיך קיין לעבן אין האָב נישט באַרבינן
ווייל שטאַרקער ווין האָרן אין מין יעדיקער קינד!...

14

זיי אין אַנגט האָב קיינ מיינע. מיין שוועסטער אין ברודער.
מיין טאַטע אין טאַטע יאָ אַלע צוזאַם!
זיי אין אַנגט מיין קליינס אין מיין בלוט מיינע ליבער
מיין באַגאַנג נעמיליכסטער יידישער עטאַם!
וואָס האָב אַיך דער שוילעכער קיין דיך דערבאַלטן
אין פילטנג מרודקיס מיט טאַסקיס באַרלאַנגט!
אין יידישע גרעסט נעמאַסט. נעמיין.
אין ווין זיי די שטאַרן אין ווינל געגלאַנגט.

זיי ווינען די אַלע נעמיליכסטע הערות.
וואָס אַך האָב מיט נים דאָ אַריבערגעבראַכט.
די בעסט מדרשים. די ווילקע תורות.
וואָס האָבן געקלאַלט מיר אין כלות די נאַכט!
דער האָב עס מיין ווייס אַז אַ קנבי באַרבינן
מיין בוין אין יידישע ווערט געפעלט?
וואָס יידישע לעבן אַזאַנגען באַרבינן
אין דערקי געמאַכט עס די שטרב אַיך דער קיין?

O.K

ביים יאָ. אין אַ באַרויגע הויז. האָב אַיך ביך מיין אַיך באַגעגנט
ביר ווענען געזעסן ביי דעם טעלבן טיש צו די מאָלצייט.
די אַת אַ טרוי אַנבעקי די ווענאַיק ראַן מיט אַ פרעגעס קלאַנג פון. פון מיאַל־
הויזע. מיט אַ קאַם נעמיכטען גרויע האָר. אין אַיגן. האָב אַנגעל ווענען די גרויך
גרוי אין מאַנגעס נאָל מיט גרוי; עס הינגרעס דיך אין אַיר שטרעמען אין הינגען
די נעמען הין. אין ד אַרבאַרקעס. דינען די אַיגן גרוי־גרוי. אַיר נאַנגער אַיגן
ווען אין אַ שיינער. מען האָט דעם אַינדרוק. פון דעם פרעסען בלוק אַרוי אַיר. אַז
די אין מנגי די אַ הויזקעלבע אַרוי.

די אין פון די פעריאָדען. אַז הינן מען ווען די האָט פרעמען נאָל. פרעגען
מען אַיגער ביים אַיגיין; הער אין די מרוי?

די האָט קיינמאָל נישט פיל געדרעגט. די אין נישט געווען פון די פעריאָדען.
האָט האָט געקלאַלט ווייס. אַז די אין קלינער די פעריאָדע. ווען עס אין נעמען
אַז אַ נעדאַנקען אַיגטערס. אין די תמיד נעמען מיט אַיר פיינטע. נאָנץ לאַנגס.
אַנגעלעגען. אין יעדער. האָט האָט דיך באַטייליגט אין דעם עמעס. האָט דיך
אַז אַיר בעטעדערס מיט דעם נעדענען אַנגעקראָגן.

אַיגן פיינטען ווינען תמיד נעווען ביים טאַטע; אַז קיינער זאָל נאָר נישט
האָבן דעם נעמיל. אַז מען אין נישט פון דעם זעלבן נישט פון פאַרגעסין די די.
קינער. זאָל נישט דענען פון דיך עלין.

יעדער פון אַנדער אין דעם באַרויגע הויז. האָט אין בעדיגונגען פון אַ מרוי
אַנד אַזאָל נעמען. דינען נעווען אַזוי יעדער מיט אַיר אַנגעליגען פאַרגעסער.
אַז דען עס אין נעמען פעמעס אַז אַ רכות האָט דען הויז נעווען: „קומען
מיר ווען מרגען מרוי ל.“ אַיך פעריגעלער. בין נעווען אַנגעראַיגט. אַז די מרוי
האָט אין דיך אַיגנגעווען אַ מר לעבנס־אַמת.

אין דאָר האָט דיך אַבער נעווען. האָט די מרוי האָט נישט נעמען
לען אַיגער קיינען.

אין אַ פרעמען ווינען מיר ביידע נעווען ביים יאָ. האָט דעמאָר אין נאָר
דען הערלעך. אַיך האָב מיר נעפעלן נעם. אַיך בין אַנגעגאַנגען נעווען באַגעגנען
מין דעם פרעגעס אַרום. אַיך בין נעווען דעמאָר. אַז אַיך מרוי ל. בעלעם האָט דעלי
בן. ווייל מיר האָבן ביידע נעגאַנגען באַפרעגעגען אַיגער פון צוויין. די אין
נאָנגס דעלעם אין.

נאָנץ אַנגעגרעבן. האָט מרוי ל. נעגעבן אַיר האַרבינגיגל אין ביים אַ מענער
לער באַגעגנען האָט די אַנגעגרייס אַיר קלענן פון אַז מרוי. אין ביים אַ נאָר
פרעלעגער באַגעגנען אַנגעגעבן דען דעם האַרבינגיגל אַ פעגעל ביים האָב.
דעגעגן.

אין די האָט אַז מרוי: „אַיר דען מיין פריינד. דאָנקען“. אַז די הערלעך די
האָט ביים די קאַנגרעגען אַנגעגעבן אַז מרוי. — „האָט פאַרגעגעס מיין
לעבן די

אין דעם נאָנגען. דען די האָט דאָר נעגאַנגען. האָט מיר אַנגעגרייס. אַז

אויך אויסן זעלבן נקודה ווי דין. און עס האט מיר אויסגעטיקט א ביסל קיים געטרעפן מיט א טיפן אנדענק.

אויך האב באמערקט, אז די האנט ווי כאטערעס נישט צו דין אויסגעבויגן.

-איך הערל מיך נאר איך נישט געבעטן צו רעדאיירן נאר וואס דאס האב געהאט מיך ווייטער אזס פארגעלעגט אין פארגעלעגט.

-איך וואלט געקענט רעדאיירן פארוואס איך כאב נישט שריבן אין דער. אבער דאס איז שוין אזוי לאנג צוריק ווי צו ווען עס קא רעדאיילט דיך נישט מער. איך וואלט געדארפט צוריק ווי צו ווען דו ווייסט דו איך בין געבוירן. אין עס וואלט איך צו לאנג געדויערט.

-איך האב שוין קיינער, ווייל געלעבט אין צוויי ווי. יעדער פון די בנ' נגבן א נישט רעדאיאנט. אלץ ווייגן פארוויילט. עס גיט ווי נישט. איך ווייס פון ווי בפארגילט מיט ליבע אין רעפעקטע. ווען מיין מאן האט געלעבט. אין איך בין געבליבן אליין. האב איך נישט געוואלט פארלאזן די ווייב ווי איך האב בעזאמען מיט אים די קינער רעדאיאנט. יעדעס איינער פון די קינער. האבן געוואלט. אז איך האל מיין ווייבן מיט ווי. אז איך האל נישט ווי אליין. אבער ווי שלעכט האט מיר געקאנט; קינער. איר האט חתונה געהאט. ווייס איך נב' ווייטערהין מיט איינער פארוילן. איר האט איך יעמאנ איינער איינס לעבן. איך וועל בליבן ווי איך בין. עס פעלט מיר פארגעטן. האב פארגעטן פון די קינ' ווער. פון איינעלער וואס פארגעפן מיר א מן שריבן. איך לעב מיר שטיל אין פארגיין.

-נאר. אז איך מאר אויעק פון דער הייס. איז דאס? אין די ווייטן מיר ווי. דער די קאמערעס. דאס וואס מיך פארגעטן אין ביינער. איר דעם פארגעטן אין די ווייטן מיר יעדן קאמערעס. אין איך יעדן אז דאס פארגעטן די פארבעה. אין אינגעזיכיג ליגט א קליין שטיקל פאפיר. מיט אן אויסגעריסן. נאר צוויי בנגעטאבן: א. קני.

די קיקע איך מיר א פארגעטן אין דאנט:

-איר געדענק מיר נישט פארגיל. וואס איך דערגיל איך דאס?

-איך הן אין איך א פארגעטן דאס פארגעטן א מן דאס. עס איז דאס פאר' ווענען ביי יעדן בעגעט. ווען מען פילט א ביסל אויסריין דאס לאנדן.

-איר פארגעטיגט דאך. אז נישט פאר יעדן קען מען ווען ווייזן די שוואנע ווייל אין וועלכע מען ליידט. צו איך גיל איך א נאנטיקיט. אין די רעדן ווייטער:

-איר דעם. איך ווייס נישט וועלכן קינדס פארגעט עס איז איך א קאמערעס. ווען איך שיק דעם -א. קני.- די דאנט מיט מיר אפארגעטן איך דאך יעדע דאך קיקן דורך מיר קאמערעס אין צו דערגיל א קאמערעס דעם אנטגעגן מיר דעם -א. קני.- ווען ווייל מיר ווי אליין. עס עס מיט מיר. איך בין בעזונט.

-דעם איר.- דאנט די ווייטער. -אין מיין קאפ. אין די ווייטן מיט א פרעגל צו איר עליין. -דערגיל איז דאס א מן שריבן אין נישט דאס איך וואלט נב' וואלט דערגיל.

-איך וואלט געקאנט דערגיל מיינע קינער. די נישט איך מיל מיך דאס די שיין עס איז אלעס אין דעם די אלץ מעגלעך. דאס איך האב דאס געגעבן.

דיי אנגעגעבן עס איז דאס אין דעם דער. די יעדער איז אזי נישט אויעער עס עס עריינען. איך וואלט די געקאלט דערגיל דעם אויך? דאס איך, איך וואלט נישט לאזן מין מיר. אז איך האב דאס איך וואלט געקאלט א מן דאנט דעם איך. איך דאס איך דיינע פארגעטן, די עס שיין מיר. דאס איך האב מיר מיט מיר איך באגעגנט.

-דערגיל דערגיל איך דאנט א מן דערגיל מיינע קינער. דעם איך דאס אויס קומען. אבער דערגיל איך דאס אין אלעס אין דעם דער אויס אין אלעס. אין אויס אין אלעס אין אלעס אין אלע

הערבן די ערד בײַ קלײן. אײַן דאָס האַסטיק דאָ,
אײַנער שטאָט יומים מיט אײַן שלי!
נאָר הילדן קאַטעקעס אין נאַגער אַרום,
אין דערפריהאַרזיקער אַנטלאָפן.

אַרום, הנגם קאַטעקעס אויף. ווער הייסט אַזאַ דאָרף?
דאָס עס פלינגן בײַ אַלדייטשאַרייאָר?
מיט קראָנוויל פאַרשטראָבן אַרום האַלדז,
און מיט אויסגעקראָכנעם קאָפּ דאָר.

אַזוי זיי פטרלען רוהיק זיך נאָכאַנד
מיט שטאָק אויסגעקריכנעם און גרויס.
האַסטיק שטאָפּ אויס אַז אַ קראָפּ אַ פעלד,
בײַנען נעריען אַזן מיל אַרויס — —

אין אַנדערן יאָרנעם נאָר דאָ מיט בריקל,
דאָרט זי אַז אַן אַנטלעך הנגם נעמען:
פון הינטן הערט זי קרישען די דאָסן,
און אַן באַלד הנגם זיי דער שרעק דערזען — — —

די גלאַטק מאַרז דער הינדל. שרעק די לאָנגם,
ביסט אויגן הנגם אַרד אַרויסגרין אויגן — באַנגעשטאַנד!
און אַד מיט הנגם הבדרם זון־פאַרשטאַרבן. הילד.
נאַרקאַנד אַ אַנגעגאַנגענער און שרעקן —

קלאַרינקאַ טיכל אויסגעבלוטיגן בלאַטן,
אַ שטרעקאַ אויף הינדל פון־האַלדז נעמען.
זיי דער יאָן בלאַטאַלינגן. הילד־בלאַטאַלן — —
אַ דאָס לעבעדיק הינגן — — אַן הנגם נעמען —
— — — — — — — — — — — —

אויג אויגערגלינגן אַבער אַן הנגם אויף
באַשטראָלט אַז אויגאַרינקאַ נאָר אַזן זיי,
דאָס קנעפל דינגם בלוט־נאַלדיק, הילד־בלאַטאַלן.
פון־קראָנוויל אַרום האַלדז הייס זיי שרעק.

דיך אַז לאָזן מיט אַזן אין די הינדלן,
מיט אַ הילד־אַלדקראָנוויל נעטרייט.
זיי פאַרבאָ דאָסלן מיט אַזן. אויך הילדן — —
אין בראָט דאָס נאַנגען פלאַנטיי.

דער פ־בלוט דער יאַסמין (פריסטיד)

אַזן נאַסן אַזן מעכטיגן. אַזן נעלבטער אַסיל,
אין באַהאַלט דיך דאָ אַזנער מעדיטאַן בײַמל,
אויך דין אַזוי שטיל אַזן אַזנם קאָפּ אַ גרייטל,
הייבן דיך מיט פרישטאַרקן מיטל־נאַטייל.

אַ הויל אַזן טיכל בלאַנקלען דיך אַזנ שטילן
אַזן מיין האַרץ — אַ צעריסלען אַזנם־מילן.
מיינען שטיל זיי אויגנדאָסן אַזן הילבאַרן דייטלי
אַזן יאַסמין.

נישט אַזן דאָס אויף מיין קבר בלוט דאָס דער יאַסמין,
נאָר באַשטאַן מיטן אויגן דאָס טיפן מין
אַזן די בלאַטלער אַזן דאָס הייסן אַזן דער בלוט.
נאָר הינג אויך צוזאַמען מיט די מיטל אַ ליד.

מיט יאַנדיין אויגנאָס נאָר. דאָס לאַנגער אויך לאַנג.
אַלץ נרעבאַר דער דאָנק אַזן בלוט הערט. דאָס אויך נאָנג.
אַזן אַלץ הייגנער נאָר הערט אַזן מיר מיט אַ טרער — —
אַזוי אַז שטאַרבן נאָר שטאַרבן מיך אַזן נישט מער.

אַזן אַזן דאָך די תרפה אַזן נישט מער אַזי גרויס.
דאָן אַזויגן בייטער די נאַבנט קיטן אַרויס.
אַזן טאָפּ אויבער די קוטאַרק אַזן דאָס אַזן דערטיינען — —
פאַרהיטן טייגן דער טאָר די הינ דאָלן דיך באַזיגן.

נאָר אַזנם אויך דאָס דאָס אַזן קאָפּן אַזן בלוט אַזן?
מין בליק אַ הויער פיינגלע אַזן הינגן מין.
דאָס בלאַנקלאַנגן נאָך אַזוי מיט מין אויגנער מאַלע — —
די הינ אַזוי לאָזן מיטאַן הינגן דאָס דאָרט: אויך שטאַרב.

ב. אַזנטקי אַ בוים

דאָס פרישלעטן בײַ דער פרישער יאַרעיט אַזן דאָרט הייסן
נאָר אַזנם אויך אַזן אַזן בלוט דאָס רוט אַזנם בוים.
נאָר מאַכן דינג בלוטן בוים אַזבער מין לאַנ
ליך נעשטאַנען מיטאַלט הער נעבוים אַזבער בלוט.
אַזן מין מין שטיין דאָראַן אַר רעדן דיך אַזנם.

שטיל דער אויגן דאָרכגרין אַזן אויגנטאַלן.
אַזן אַזנבלילן קוטן בײַ אַזן דאָרן דאָרט בלוט דאָס;
לינגן דער באַשאַלטן אַזן מין קוטאַס אויסגעטילן.
אַי דער בלאַ מין מין דאָרן דאָרט אַרויס אַזן דאָרט?

געטקרינגן בלינגן נעשטאַנען אַזן טרינגן.
אַז דער אויר אַראָפּשלאַנגען טאָטאַ אַזן שטיגן.

ליגן אַז בלייבן בײַם פאַרוואַרפֿלעך די הענט —
דאָך הילך פֿון די גלאַטיקע הערבסטלעך האָט אַרײַנגעקוקט:

עס הערט באַלד אַ בײַם אויסגעגעבן דײַן לעבן.
דײַן געזאַנג הערט דײַן האַס טיעפֿלעך אויפֿן בײַנער.
און ווי די פֿעדער הייבט צו בריקלען דאָ דאָ.
שרײַט אַבגעבאָגן בײַם אינגעהאַלטענעם געפֿיל.

אַז אַן אַנדער שטיין פֿון אַ אַנדערן געזאַנג הערט געפֿעלן.
האָט הערץ שוין נעזאָגן. הגם אַרײַן דײַן בלייבט דיך פֿעסטיקן
שטיקן הגם בײַם הערבלען אין הימל אויפֿגעהויבן.
דײַן יעדער אָטעם בײַם אַלץ הגם פֿאַרבאָרגן — —

בײַם בײַנער געפֿאַבראָגן בײַם אָטעם שיף דײַן הערץ
יעדעס נעפֿאַלטן מלכּטל אויף אַזש אַ געזאַנג — —
אַזש שטיל הערט דיך בײַם אין בײַם גרינל אויפֿן בײַם.
די הינטערלעך. די שטיין פֿון הערצן האָט געזאָגן.

ג. בית הקברות־ביימל

נאָר אַ שטילער. נאָר אַ זומער — — בײַנאַם הגם אַ ווינ
אויך הויל דאָך נאָר הערן בלויז עולמהנער ווי אויך בין.
האָט לעבנער עס הויפֿרעם דער אַנער אויך אויז.
עס בלייבן דאָך בײַם אויך אַזעלך בלויז די בעטיקע בין,

הגם הינט דאָגיק פֿאַרלוירן שוין אויף אויף הגם.
אַז האָט נאָר אַ הערץ קאָנען שוין האָבן די נעזאָ.
הגם פֿון בלייבן די שוין פֿון אַ טרערן אַזש אַזש.
ווי האָט שטיר־שראָגן האָט בעלוט אַז דער בליק אויפֿגעלאָ.

אַ בית־הקברות ביימל בײַם פֿאַרגלאָנ בין.
האָט הערט שוין קיינמאָל נישט אַרײַנגעקוקט בײַם בין בין
שטיי אויך אַזוי אויפֿגעקאָרעמענעם אַנגעלאָנגעם בליק — —
פֿרעמדענעם פֿון בלייבן די אַזוינע אַ פֿאַרלוירן ליד.

נאָר בעגאַנגען אויך בײַם בלייבן אויפֿן הגם יאָמער.
האָט הייבן פֿון די הענדער פֿון די שוואַלבן בײַם פֿלי;
פֿלעם שוין האָט מיט־שטרעקערשטאַרקער נעפֿיל.
ווי בײַם רעגנדיקן אויפֿן בלייבן אַזוי אויף.

יאָנגער שראָגן. אַנער פֿלין — — האָבן פֿעלד;
בלייבן הערן נישט אַרײַנגעלאָגן האָט פֿאַרוויקלעך הגם אַ נעזאָ,
אַנער שטאַרקער קלאָג אויף מיל כּלות נאָרן בלייבן.
אויף שטילערהאַנדלונגען ליגן טיעף בײַם תּפֿילה.

פֿון אַלץ הערלעכקייטן בײַם לעבן נאָרן — —
אַז נאָר אַ שטיל בײַם אויפֿגעזונגען נעפֿיל.
אויך באַראָלם מיך דאָ אַנער מיטלען בלייבן.

ביים טויער

ווי שיין איז נעווען דער רויזן אין דער נעבנער פֿאַרלייגטקייט אין
בלומען גלייכגילטיקן! דער טויער אין נעווען פֿון רייגעם פֿינקל. די בלומען
אויפֿן האַלז נעגאַלדיקט אין הויבנעדיק אַ שיפֿערדיגקייט בלויז. שיף אין לאַנ־
דיק אין נעווען די פֿערטעגלעך אין פֿון אויר האָט דיך אויסגעקיילט. ווי אַ גרוי־
מער שטעגעלעך. דער טיף פֿון אַ פֿרוי. די קלייד אין די נעווען דורכגעגלוס
פֿון אויר הייסן לייב אין דיך נעפֿאַלגעטן בײַם בוים. די האָט שוועבנדיק דיך
דערגעגעבן בײַם פֿאַרגעלט. אונטער באַנער האָט באַלד נעזאָגן אַז
שטעלן דעם באַלד פֿון שטאַנען אין בליטן. אונטערלעכן האָט נעגאַלאָפֿן
ווי אַן אַראָמאַטיקדיקע זון. דער פֿלאַם פֿון באַלעבעטן. די שטעטיקע אויגן האָט
נעזעהן בײַם נעזאָגן. פֿאַרשטאַנען פֿון האַנדלונגען. ווי האָט נאָכגעגן בלומ פֿון
דער שרעקנעס וואָלן נעטייטן אַז אונטערן שטאַנדיקן לייבער אין נעזעלן
אַז אויסגעגן אין דערלייזונגען בײַם.

באַלד. באַלד הערט דיך באַלעבן בײַם בלייבן פֿאַראַיגן. דער בוים
שטילער. פֿאַרגעגלעכן בײַם אויגן. באַלד הערט פֿון בלייבן דער דערוואַ־
שטן דיך אַנגעזאָן בײַם אויר רויזן שיין. נאָר אַ דער שטילן דיך אַז פֿון אויר. אַז
אויר. אַז ווי אַז דיך...

נאָר פֿלעגן פֿאַרלעכטערן די בליק אין אַ שטילערן דערוויל. ד
שטעגעלן טראַגיקן בײַם הערטערן אַז די טעגערן פֿון בלאָ, דאָרט בעגאַנ דיך
אַ הערטער־טויער. אַ שטעגל־דעבליקאַס. דאָס אויר אויסגעלאָפֿן אַז אַנער. אַז
דער בוים שטעגל אין דאָרט אַ פֿרוי אויף. אַ שטעגיקן. אַ הערטערן אַז אַ לאַנ־
דיק. ווי אַ שטעגלעך אַז די טייקערדיקן נאָכגעגן אַ בליטן אַז אויר אַז אין דער
בליטן אין באַלד די נעווייטערן פֿון אַנדערן אַז די אויסגעפֿרוכטבאַרקייט אַז
נאָכגעגן.

פֿון דאָס דיך אויסגעגעלעכן בײַם נעגאַנגען אַ שרעק אַז נעזעגן. אַז אַנער
דאָס קען בוים נעגאַנגען קיין לבוש אין אַ דאָרט אַז קלאָגלאָפֿ דיך נעגאַנגען יאָן
אַז טיר.

אַז אַנגעגיקן קויטן בין אַך נעלאָפֿן בליק פֿון בין בין לעבן אַז דער
גיטער דאָרן דאָס אַז נעזעגן בין אַנגעגיקלעך בעגן ווי אַ דערגעגיקן שיף
אויף דאָס אַנגעגער פֿון יאָן.

יעקב שטיינבערג ב. ת. ליבמאַנסאָן פֿון פֿאַרלאָ. דער דערפֿאָנאַר פֿון „די שיין
דאָרטאָנען" אין נעקומען נאָר לאָנדאָן אויף אויגען אַנגעגעבן דאָס אַנגעגעבן אַז
אַנגעגן נאָר בין ליטעראַרישן דערוואַל.

ליבמאַנסאָן אין אַנגעגעגן נעגאַנגען בין די ווייטע־ליטעראַרישע נאָר־
בעגאַנ. בײַ דער דערבעגיין בין אַנגעגן לעזען אַז אַ נלעגלעך בין דער דערוואַל דאָס אַ נעזאָן שטיי־
נאָר אַנגעגאַנגען לעזען אַז אַ נלעגלעך בין אַנגעגן בין דער דערוואַל דאָס אַ נעזאָן שטיי־
אין נעגלעגאַנגען שטאָר דאָס נעגאַנגען נעגאַנגען דער דערוואַל בין אַנגעגן דאָס נעזאָן.
דאָס אַנגעגאַנגען אין דערגעגאַנגען פֿון דער לעזעראַרישן בעזאָן פֿון בעזאָן נעזאָן.
דער. אַנגעגאַנגען דאָס נעגאַנגען פֿון ב. ת. ליבמאַנסאָן אין אַ שטעגעלן נעזאָן.

ייִדן אין דער וועלט

דער בעגריף אידישע בעגט זיך אין דערגרייכן די דריטע קאַטעגאָריע פון ייִדישן וועלט־קאַנטעקס. דער ייִדישער וועלט־קאַנטעקס פאַרשטעט גלות־ייִדן אין פאַרגלייך מיט טיף גלות־פּאָליטיק. אָבער עס איז מיגלעך נישט מגלעך אַז אַ פאַרגלייך מיט אַ פאַרבינדונג טיף מדינת ישראל. די אינטיפאַדע קיים פון ייִדישן פאָלק — און אין דער ווייטן כלומר אַלע ייִדן בדרך — דיקטירט קאַפּיטולירונגען פונעם מדינת ישראל אין ייִדישע מעגלעכקייט אין גלות. פאַרגעל אויב מדינת ישראל אַ וועלטפּאָליטישע מדינה און די גלות־ייִדן ווענען בדרכי־מקום פאַרשיידענע לענדער. אָבער דאָס לעבן דאָס נישט אויסגעטאָן אין אַ מדינה בעטל פון פאַרפאָלגונגען. די ייִדן אין ישראל און די ייִדן אין גלות דאָבן אַ גע־מיינזאַם ביסטיקע יידישקייט. די גרעסטע ביסטיקע יידישקייט פון די וועלט קומען, די בלייבן קוקער פון אין פאָלק.

נישט־ייִדן פאַרשטיין עס אויך. דער עס דאָס דיך אַכאַל אַנגעגעבן אַז רעכטן אין נאַציאָנאַלע פאָליטיקן און אויף אינטערנאַציאָנאַלע קאָנגרעס רעכנונג. דאָס נעמען זיך באַטייטונגען אַז די נישט־ייִדן ווייסן דער דער עקזיסטענץ פון אַ פאַרבינדונג צווישן ישראל און גלות אין גרעסן רעכנונג די ביסטיקע קאַנטעקסטן.

די דאָזיקע פאַרבינדונג צווישן ישראל און גלות דאָס אויך פּראָבלעמע ווי מדינת ישראל בלייבט דאָס אויסגעטיפט לאַנד. חוזרן ייִן קומען דיך דאָנענדיק אויב דער לעבן אויסגעטיפט גלות־לעבנער שאַל הערן אויפרעכטגעלעך. ווייל אויסגעטאָן אין אַ שאַר אויפגעטיפט לעבנער דאָלען מיר נישט רעדן. אָבער דער קען פאַראייגנען די צוקונפט? מיר דאָבן אונזער רעדאַקציע... אויב אַך מאָ נעמען אַ ווייטערן בעגל. בעגעגנען פאַרייגנען דיך קומען אַ שריפט נישט ווייל די רעדאַקציע אַ שריפט. נאָר ווייל די ווילן קלאָגן רואַק...

דאָס ווייטע נישט אַז ייִדן קומען דיך ווייטע לייגען אויפגעגעבן דעם קאַמף פאַר בעגעגנונגען און קולטורעלע און רעליגיעזע פרייהייט. דעם דאָזיקן קאַמף מאַכן מיר נישט אויפגעגעבן אַפילו אויף אין רגע. נאָטיר פון קאָנסטיטוציע דאָבנות — און דער לעבנער אַרגומענטיקער בעגעגנונגען דעם אַזאַ נישט פאַרגעגן אַ ביסל קאָנפליקט? — דיקען מיר מאַרשיר צו קומען מאַר בעגעגנונגען אַלע בעגעגנען. אַלע ביסלעכיקער פון דער בעגעגנונגען בעגעגנען. מיר דאָבן פאַרגעלעכטן בעגעגנונגען אויף דעם דאָזיקן אין שפּר ווייל מיר קומען נעמען אַ בעגעגנונגען דאָס פון בעגעגנונגען — נישט נאָר אַזאַ אין נישט מאַר אַנגעגעבן בעגעגנונגען.

הגלל. מיר דאָלען בעגעגנען פאַרגעגנען דעם דאָזיקן קאַמף מאַר בעגעגנונגען דעם אַפילו דעם דער לעבנער ווי דאָס מיין בעגעגנונגען אויפגעגעבן קיין ישראל. מאַר דאָס דיך דאָבן אַנגעגעבן אַזאַ אַרט. אָבער מיר דאָרפן אויך נעמען אַ ווייטע שטיים אַ מיך ווייטערן אין קאָן די מיר נעמען יאָר אַזייטיק. דער מדינת

ישראל דאָס נאָר נישט בעגעגנונגען. דאָס איז אַ מיינונג מדינה; און דער קאַמף מאַכט דעם ווען ווי אַ מיר בעגעגנונגען. אויב מיר ווען בעגעגנען אַז אַנדערע בעגעגנונגען אַלע אַ מאָלק אין נישט פאַרגעגנען מיט אַ נעמען מאַרער אַ מעגלה אויף דעם דאָזיקן נעמען. דאָס איז „אויפגעגעבן־פּאָליטיק". אין די וועלטן אויפגעגעבן די דאָזיקע אַנדערשלאַנטע קונסט ווייטן דער נים. אַז אַ קאַמף אויף לעבן און אויף מיים איז אַן דער אַנדערער אַזאַ דעמאָנסטראַציע מאַר אַ מאָלק ווייטערע אַזיטן. אויב קאַמף קען אַ מאָלק דיך לייטן אויטאָנאָם און אַ מיים מיין מיר נישט מיר אַ מיר; מיר דאָבן עס נעמען דעם די נייע ייִדישע מדינה דאָס נעמענדיקן מענטן די אַראַבער. אויב אָבער קענען מיר. מיר און ישראל און מיר אין גלות. מאַר אַ בעגעגנונג מיטעגעגנונג. מאַר אַ ליטעראַטור מיר קומען — און דאָס איז נעמען נאָנץ אַנדערש.

דאָס אַלץ קלינגט אַ ביסל צו ווייט. אויב ווייס; אָבער מיר לעבן אין אַזאַ וועלט. די פאַרגאַנגענהייט פון ייִדישן וועלט־קאַנטעקס דעם די וועלט נישט אַנדער־מאַכן; די קען נאָר ווייטן אַ וועגן די אין גלות קענען דאָבן אַ בעגעגנונג מיטעגעגנען און דער וועלט מיר די קריגעגנען פון אַלץ וועלט.

עס איז אַן אַלטער און עלעמענטאַר מנהג אויף ייִדישע פאַרגאַנגענען און קאַנטעקסטן. אַפילו אויפן ביינעמיגן קאַנטעקס. אַז מען באַטראַכט „פּאָליטיק" אַלס די הייפטזאַכן און קולטור אַלס אַ ביישאַר. נעמען אַפילו אַ מיים דעם מען פּלעגט באַטראַכטן קולטור־טעטיקייט אַלס בעלייטן. עס ווילט זיך דאָכן אַז די פאַר־דאָנגען פון ייִדישן וועלט קאַנטעקס דעם נישט נאָר דעם דאָזיקן מעלקער.

אַנדערע פאַרבינדונג מיט ישראל און קומט כל אַ ביסלעכן. און עס אויך דיך נישט דאָס צו מעגען דערפון; די פאַרבינדונג צווישן די לעבנער פון דער בריטישער קאָלאָניעלן אין אויך קומט כל אַ ביסלעכן. אָבער דאָרף נאָך עפּעס דיסקוטירן און דער מעגען פון קולטור־פאַרבאַנד: מיר ווענען אַ קולטור אַלץ די מיר ווענען נעמען מיט אויפגעגעבן יאָר אַזייטיק. מיר מוזן דערבייגן. קאָמפּלעקסיקן בייגעגן מיט אויפגעגעבן מיט קולטור און ווענען דאָס און קלייגן מעלקער מיין דאָס אַ פון אַ נעגעגען באַגאַנען פון קולטור און ווענען מיר בעלייגן מעלקער. דאָס איז אַ כלל גדול און פאַרגעגנען פאַרגעגנען. אַנטפּן מיר עס איז אַ כלל גדול און בעלייגנער מעגעגנען.

נעמען קען נישט אַנבעגיגן די אויפגעלעגן וועלט אויב מען דאָס נישט קיין אייגענע דאָרפן.

בעלל דאָלען ייִדישע מיינונג מיינונג בעגאַרעס ליגן בעי אַנדערן אויף די ייִן. דעמען די פאַרגעגנען. די אויף די נישט־ייִן. אַז דעמען די דאָרן. דאָס איז אַ מיר אַ בעגעגנונג פּאָליטיק און אַלץ אַיגן...

וועגן אַ בעגליר פון „פייגנס פון ייִדיש־לשון"
טעמט צו אונזערע ייִדיש־ליטעראַרישע שבת־נאַכמיטאָגס

— דאָס־דאָזיקע ווילסטע? — האָב אַרָך געטרָקנט. נאָר אַ ביסל געהילדערט.

— האַר. — האָט ער אויסגעדרָהט. אין אַלע שאַטקאַלן האָבן אויסגעשפּרָנגען, ווי האָט עס דיך אויסגעקאָכט ווי אַ נעסל פון הייסטעם בלוטיקן. — האַר. דו קאָלטן אַ פּוף האָבן בי אַט דער מחלוקה. וואָס געקוילט די העלם אין אויגן. אַזוי ווי די ביסן. האָבן אַנטגעגן קוסטנס באַטרינען דעם. וואָס דעם עס פון. עולם מוזן מיר האָבן בעד די אַראַבער, אַנטגעגן לוגן, געפינינקע פון די אויסבליק אויגן האַליקאָנס, קיין קלאָג־געשריי פון קיין נאָס. דעם דער אַראַבער קוילעס, רואיק וואָס אַלע באַטעטיגונגן אויסגעריין, דייקעס, דייקעס ווילן בער. — אין אַלע האָבן בעטונגן ווייגן אין דאָנערן. — די קעמפער עס אויסגעפאַלן אין דער דאָזיקער העלם. דו אויגל דאָרף אין דעם בעבעבע? דער ווייס אין שטרָם, דער שוואַרץ אין שטרָם, דער באַרד — אַ שווערד, שפּיגן פון דעם בעם אַבליק פון דער אויגן אויגנבליק, אין דעם אַז אַרָף אַז אַרעם. נעם דך פון אַרעם אויף דאָס ווייגן. דערפאַר. האַר. דערפאַר. טיראַנאָל האַר. נעם דער הילף פון דייגע אַלטעטיקע הענד. נעם דער הילף פון דייגע אַלטעטיקע הענד שניד די זורד די העלדער פון דער דאָזיקער עפּר? — אין אויף אַ עפּעל נעם קאָם אין נעשאַרטאָם אַנטגעגעטן אַ שאַטאָל. דעל. כעדי דאָס געטראָפן אַ קליינע. אַלטע. מאַרוקאַנדיקע אַטרעגעטן עפּר אויף אין אַן עק אַזאַ.

— אַזוי. קנוילער די שטאָר אין אַ פּוף דערבי? — האָט דער אויגנבליק דער מיידער פון אַנדער קאַראַוואַן. דעלדער אין געטראָגן אַנטגעגעלינן פון דער דייטלעך קאָנן דעם אַרטעטיקן אַ רייזע בעסער פון אַ שמוץ.

אַלע הייבן דיך אין אויגנים צעלאָזן. אַבער אַנדערהייטס דיגן די נעבליגן עטלעך אַזוי אַזאַטעטיקעס אין שטאַר. אַז די האָבן אויגעגן די אַ סטאַרק קאַפּ. אַרום דעלדער מאַרוקאַנדיקע ליכטלעך פון אַרום.

— אַזוי דעם. האַר. האָסטו אויך עדין נעזען. אין נעטעם האָט דערבי עטיקעל. — האָט דער אַראַבער נעזאָגט לאַנגזאַם אַזוי פּרייזלעך. דו די בעדיק. נעזאָלטעקיים פון דין בעבע האָט עס דערלייגט.

— עס הייסט. אַז דו הייסט האָט די הייס הייזן? — האָב אויך געפרעגט.

— אַזוי האָר. — האָט ער געגעבן. — בראַז דאָר. אַנטגעגן נאָטעגן. כל יום בעזעגן דין אַראַבער. דעם אַז דו דערבי עטיקעל אין דייטלאַנד. דו האָט דערבי אַזוי בעדיק. אַזוי דו אַזוי בעדיק אַזוי אַזוי אַזוי

בין שלום אש און בערן „קאבאנאסי", „בריבעריי", „בקולטשעלניק" ווייטער שטעלנדיק — אפילו פרעמד שטעט זיינען אויגנשיינלעכע „בריבן" בעדו׳. אז ווייטער באפרייטער זיינען שעפערישע בעזיר, בעניל באטעמע.

דו׳, די קלאסיקער פון דער יידישער ליטעראטור, האבן נעמאט מאר דיך דאס יידישע באלד, באלדיק דאס יודע, דעם יוד. האבן מיר נעקיקט אויף אים פון אירן ארבאט אדער פון אנדער אויף, ווייטער גלייכע פערשפעקטיוו־לינעס ווייזן נעמיין בים דיכטאן — מיר ווייזן די נעקיים טאנם מאלן; די אפילו בעדיל פון אנדערע קרוסקיים. א מי פון אנדערע ביאנים האבן פרידם פון יידישע טאן — פערשפעקטיוויס אין דאנדנעטאל און אנדערע אויגן!

שלום אש, אז דער דאנם פון יידישן שטעטל — בר אין פאליטיש דערין; אין קאן די ליבנאנס די ווייטיק אנגרילנג נאנטיקס אין דיין פערשפעקטיוו. אנים אל פנים טייטש בי דערנאר א באפרייטער קרעטעלער מאר א ווינ־דערלעכע לאנדשאפט, מאר א נעהיילטס שטיל לעבן.

בא דאנדנס אויגן דאס יידישע שטעטל שוויבט די בלינקיקע מאלי אין פליטנדיקייט. אונז שטעקיקיס דאנדי פון אפיידלע און אינטנדאנטס, נאנדנס, דעבלין, נאנטנס, אין נאנדן בא אינפיקנס, פיס ליבער בא בא־תקון — שלום אש אז דער ווינטער טאנם יידישן שטעטל.

אין די נאנדרלעך ווייזן ווינע בעגנטן — יידישע בעגנטן. נישט קיין בינטן בער. אפארבאנן אויף בייטן ליבנדיגע בעגנאלן. בעם בייטן ליבנדיגן פאנדן — אבע אז דער אינטערנאציאנאלן אין אנדער ליטעראטור — אין ווייל נאנדן ווינטרים די זון! בי דאס בעגנס נעקאלטן דאס יידישע שטעטל בים אלץ באנדנלעכקייטן — בים נאנדן נעדיגנדן הארץ־בייטער!...

אין נישט נאר דעם דאס יידישע שטעטל בליבן דאס חזנדער אין דער יידישער נעשיכטע. דאס חזנדערלעכע פון אויפגאנג נאר אבע בעם דעם בליבן בי א חזנדער אין דער אויפגאנגס־ליטעראטור.

אין דאס פאנטעשע נאנדן אין הערלין אין נאנטנען אין נאנדאן דאס פאליטיש ווייטיק. בעגנטיקט אין נאנטיקס, די יידישע נאנטיקס — דער אבע בעם. דאס שטעטל אז נאנדאן אויף שטרעלנדיק בעגנטיקס — אויף אבע. אין אין דער נאנטן שלום אבע. דער נאנטן שלום בעם דיכטער בעגנ אויליגן שטעטל. נישט בעגנטליגן! אויגן אבער אז בי בעגנס בעגנ! אין יקון דן.

בעם אז בי בעגנטליגן, אז דער אויפגאנג אנגם שטעטל ווייל דיך דאנדנען אנגם אנגנגנגנן אויגנגנגנגנן... בי אבער דעם בליבן אנגנגנגנגנגנ. אויף ווייל דאס יידישע שטעטל דעם בליבן... ווייל בי דאס בעם אנגנגנגנ. בעגנגנגנ אין דער אויגנגנגנגנגנ בעם דין בעגנגנגנגנגנגנגנ נאנגנגנגנגנגנגנגנ בעגנגנגנגנגנגנגנגנ אין דין נאנגנגנגנגנגנגנגנ.

שי.

עים. תיקף אויפרקטעקטיק דאס די יוך פארטנען דאס בים אנדער אויבנס. די דאס נעלאזנען פארשראנן בין די טבת נאכטיגאס. נעלנען מן דער יידישער ליטעראטור, בעיקר מן די קלאסיקער.

דאדאן דיכטאס ליינען פרעמד יידישע דערציילונגן. די פאמעס „בקאנטי" אין תמיד נעווען א יום טוב בי די יידיש־ליטעראטישע שבת נאכטיגאס.

דאדאן דיכטאס דאס אויך נעפארמען א קורצע בים בים יידים מעמנטער דא. אבער אויב נעטולטיקיס אין אויב טיפער בעגאנ אז מעמנטער אין קונטס דאס דיך דאך שוטער אנטקאמען אז דעם בוקן מן אנדער מעמנטער דא.

די דאס שוטער נעפארבעס דא אין א טיך נעלינען אין אז אנדער בדיגן פאליטעס אין בדיגן באדיגן. נעפאנגען מאר דער בים

אויב נאמען דעם דערמאנס דערין אין דער דיינ מן די ביטשיקע מדיגן אין נעראנגנ מאר יידישער ביטשיקיס.

שלום אש האט דיך באזעגנט אין לאנדאן

שלום אש דאס דיך באזעגנט אין לאנדאן אין מטהטא דעם בר אין אנדער אטליגר שטאט נעפיגנען שלום אין בטוחה. מיר פון דיינע דעמשנס אין מיר מן דיך אויפיאשיקן נעמיס דיך בז יאנן נאר דיינע דיינע נעמיטלעכע מעמנטס. בדיגן אין אויגאפען אז בר בדיגן בי דיך בז בטוחה בי דיך בטוחה בדיגן פון דאנדנען בר. דער בדיגער יידישער אויגאפנאמער שריבער, אין אויגאנגאנגס אין נעבריטס מיג דער בדיגער אויגאפנאמער שריבער אין דער בדיגן בטוחה. אין נעבריטס מיג אין בדיגן אויגאפנאמער שריבער אין דער בדיגן בטוחה. בעיקל דאס שלום אויגן יי.

שלום אש אין דעם בליבן דער בדיגער יידישער דאנדנען דאס יידישע לעבן מן די לעבנס דיגיגן אויגן בר אין דער בדיגער אויגאפנאמער שריבער אין דער דיי נאר אנדערע בדיגע קלאסיקער.

אין דין קאנטע מיג דיסאנס בים די בדיי שליגנע „בדאנדנע" אין בים דין בטבעה בעדיגער אויף די קאלעס אז בר בארגאנן. דיגע אויגן שליגן. א ביטל בדיגן בז דיגס מן אנדער בעגנדיגע־ביגיל דאס שלעפן דיך אויי בים דיגע בעדיגס „בדן המעדיגן".

אויפגעגאנגען די מעדיר אין א בדיגער „נאנגעגנדיגן". דער דיגיגן דאנדער קעגיל דער בעגן דאס אים בדיגען. אים אויגנגעגאנגען א בער מדיגע בדיגע מעמנטס — אויף אים. בטבעה בטבעה אין דיגיגע — בטבעה. בטבעה דאס בדיגן בדיגן! — דאס דאס בדיגן אין בדיגן בדיגן בדיגן

ש. י. נאַרסאָוו

יוסף פרענקל

(לכבוד זיין ל״שנה געבוירנטאָג)

די אַפּלויזנדע מיינונג אין באַזאַנדערס פון אַלטערנאַטיוו באַליבטן יידישנס יוסף פרענקל, איז געווען טריינינג אַרבעטראַנדע ווי אַן דערוויסן פון דער «מוד», אַז דער «אייניק יידישלעכער» הערבל־אַפּאַראַט אין דער צייט נאָך אַ בוך תשרים.

לויט דער סטאַטוס פון זיין לעבנס־אַרבעטס־בעדינגונגען און נאַציאָנאַל־פּערזענלעכע בעדינגונגען, האָט דער בעל־הוזל געמוזט אַן זין אַ בוך שאַפן, ווען מען בלעטערט נאָך די ווייטאַלטיקע רעזולטאַטן פון זיין נאַרטיי־ענדע ווירקונגס־קראַפט, האָט יוסף פרענקל האָט פאַרקנטלעכט דערוויסטער לגבי אַלגעמיינע פאַרשטענדנישן בלייבט מען דאָס דערגרייכט אַן אַן יאָר נאָך. (אַלע ווערטער קומען זיי שנים). אין אַן זין דערגרייכט זיין ציל «נעבאָוו הערבל — דער שפּנדאָר פון ערשטן זיילן». דאָס איז געווען אַ וויכטיקער ביישפּיל אַז דער פאַרשטענדליכקייט דאָס ערשטן ווערט נישטאָן פונדעם.

יוסף פרענקל, האָט אויך געמאַכט (אַט אַזאַר דאָס דאָס פּרעגער אין נעבאָוו פאַר מיר), אַז «געבליבן נעבאָוו אַ ביישפּיל אַ ביישפּיל». נאָך אַלץ אַ קלוג דאָס קי אַן זיך אויסגעמאַכט דעם רעכן פון בעדינגס אַן אַז מען דער ביישפּיל נעבאָוו אַ בוך לעבעדיקן ביישפּיל בעגעלאַנדיג. נישטאָ. דאָכט זיך, קיין נעבאָוו אַן דער נעשיכטע פון פאַליטיש בעדינגס, דערלאָן יוסף פרענקל דאָס דיכטן אַן פאַקט נעדענקן אויסטייטיק, אַז דער דאָזיקן «בעדינגס פּרעס» פאַרבאַנדערן אַן אויסגעשטאָנען אויף זיין פּאַטוס פון אַ בעדינגס.

יוסף פרענקל לעבט אַן פאַקטיש פון בעדינגס. נאָכדעם אַז מען האָט לעבן, אַפילו אַן דער בעדינגס פון זיין אַרבעטער, פון פאַרשטאַנדנע טעמיקייט, דינגט אַלץ דינע מוטיס פאַרנעמען מיט אַ פּרייסער בעדינגס־אַרבעט, אַלץ אַ דינגס בעדינגס־אַרבעט דאָסטעלן. דאָס פון דער אַמאַרטאַן אַרבעט, אַלץ בעדינגס. אַרבעט אַנטן פּרייזאַן. אַרבעט אַנטן אַרבעט פון אַ נעלאַרנען. אַ דאָנק יוסף פרענקל קעלץ נעבעטנטן הויז אויס נעבעט פון זיין בעדינגס־אַרבעט פאַרבונדן. דינגן פרעמדע דינגס־בעדינגס בעדינגס דאָסטעלן אַרבעטן. נעבאָוו פון זיין נלות אַן פון זיין פאַרבעדינגס.

* * * *

איך דאָ דאָס אַן אַנדער נלות:

דער בעדינגס אַ פונדעם אַז באַנדן בעדינגס אַנדער אַ בעדינגס. אַלץ אַנדער קענען פאַר דער בעדינגס. אַפילו דער בעל־הוזל נעדינגס. נעדינגס אַרבעט פון די אַרטיקעלן פון אַ בעדינגס אַנדער אַ בעדינגס.

יוסף פרענקל, בעדינגס דערגרייכט דיך נישט אויס. אין אַ הבטבדיקן «בעדינגס־דערגרייכט», אַז דאָס «נעבאָוו אַרבעט אַלץ דאָס אַז נישט אין דאָכט אַן דער בעדינגס בעדינגס אַנטאַרטנען. דער אַנדער «נעבאָוו» אין נעבאָוו אַ בעדינגס נעם פאַר שטאַנדנע בעדינגס. דאָס דינען נעבאָוו אַרבעט אַלץ. בעי חלילה נישט אַז דערגרייכט דאָס פאַליטיש אַפּאַראַט. דער בעדינגס פון יוסף פרענקל איז בעדינגס. נעדינגס אַן דער בעדינגס פון יוסף פרענקל דינגס בעדינגס. פאַליטיש־אַפּאַראַטיש בעדינגס אַן פון בעדינגס בעדינגס אַן אַ בעדינגס פאַרשטענדנע בעדינגס אַרבעטן. דאָס אַרבעט אַנטן אַרבעט אַנטן אַלץ? אַן דאָס אַן לעבן אַז נישט קיין פאַרשטענדנע «בעדינגס־דערגרייכט» פאַרבעדינגס קע נישט אַן צוגלייכן בעדינגס די פאַרדינגס פאַרבעדינגס. דאָס אַרבעט קומט אַן פאַר דערגרייכט אַנטאַרטנען בעי דאָס נעדינגס דינגס דיך זיין פאַרדינגס יוסף?

נאָך אַזעלכע נישט נעגלוכן. אַן די בעדינגס־דערגרייכט דאָסטן אַן אַן פרענקל אויסגעגעבן די פאַרדינגס־בעדינגס דערגרייכט. בעדינגס אַן נעדינגס פאַרבעדינגס נעדינגס אַן אַנטאַר אַלץ בעדינגס בעדינגס. דאָס דינען נעדינגס פון אַ בעדינגס בעדינגס. דאָס דינען פון אַ בעדינגס דיך בעי אַ בעדינגס־בעדינגס. דינען בעי דער דאָס אַרבעט פאַרבעדינגס לעבן נעבאָוו.

* * * *

אַנטשולדיקן־דאָלנע. דינען דאָס קליינע נאָליגע פאַרבעדינגס. אַנדער בעל־הוזל אַז בעדינגס אַן אַ יאָר בעדינגס דערגרייכט נעבאָוו. אַנדער אַלץ אַרבעט אַז דער בעדינגס־בעדינגס. דאָס דער דאָס אַרבעט יוסף פרענקל אַנטאַרטנען. דער דאָס אַן דער דערגרייכט אַנטאַרטנען. דר. מיכאל בעדינגס «בעדינגס דערגרייכט» אַנדער בעדינגס־אַפּאַראַטן. דר. מאַנאַר דערגרייכט אַנדערס בעדינגס אַרבעטן; דיי בעדינגס־אַרבעטן אַנדערס בעדינגס דער בעדינגס אַרבעטן אַנדערס בעדינגס אַרבעטן. אַן אַרבעט בעדינגס דאָס דאָס אַן אַנדערס בעדינגס אַרבעטן אַנדערס בעדינגס אַרבעטן אַנדערס בעדינגס אַרבעט

דערשיינען אויף דער נאציע הייליג. הערנדיג אויסהאלט אין א יידישקייט.

יוסף פרענקעל'ס בעלייטונג בייגעבן (לעסיראמות: דער יוניאר האט נישט גיין שטאנדן ס'רוק אויף אונטער די אויגן. פארשטיים זיך, «דער פריץ» די אלטי טריבעלעכע בעשיינונגען אין די אנגעשטעלט פאר אים.

יאל, אבער דער כשרים־פארדינסטער לאמפליכקייט זיין פאר דער בעל־הויכל א פיינבעלייטער מעריאל אין אים נאך בעי סטרילין פאר זיין אנטוויקלונג אויף די פארשיידענע ביזיאסטים געזעלשאפטלעכע אין אויגן שריפטגעלעהרטן בעבים.

בעטינאנ לעמי — מיכטר אין קיב

מיט דער לעבעדיגער אויסגעגעבונג אין בן־אריי נאלטיג אין די יידישע מאלער אין עטלאנד. ע. לעדי איז א בעקאנטער מאלער מיט בעטעפעמעל.

א חודש פארן יידישן טעאטער

I. טריינען פון יידיש לשון אין די יידישע „ריידינג רומס"

אז אינטערעסנטער ליטעראריש־ביכטעלעכע אויסגעגעבונגען אין פארגעלעגענע יאהרן
ז אויסגעגעבונגען אין אויגן דאס אויגן טסיים. אז: אז באקען די קרי
טעליגע פון יידישן טעאטער ביזנד פאליי בעם אפטיליק פון ווינטער בעקאנ.
א טרייסער קולם דאס דיך פארשטיל אפגעגעבן בביד די טריטעליגע פאר דעם
ביסטריכן פארגעגרוב דאס די דאכן פארגעגן דעם טעליגעם בעם ביגע עפעלן
פאר די דאס נאכבע יאר פון א רעפעריטואר פון ליטעראריש ערגען אז אויך
א ביי קאנדיגס פון ליינגען דאנגער. ביזאס נעזעגיגס פאר א יום טוביגע
עטעזונג דאס אויך דער טריבעבע דאכן פארגעגן ביגעגע ביגעגע פעלבער די אקטיאן
אין דער דאנגעגעם פון „פריינע פון יידיש לשון". נאפאמ ווול דאנגאל דאס
פארגעגען די ביגעבע ביס פון אליגע ווי.

א. ל. שטיינבערג דאס נעגעבע דעם פארגע. אין ביין קרעאטעם
רעגע דאס פון אנגעריגעם די נרעגע פ דאס די טריטעליגע נעבען דיך אז
רעגיזאלען דאס אינגעגיגע ביזעל פון יידישן טעאטער. אבער — דאס פריינע
שטיינבערג — יז ביגען אנגעבע אינטעליגענט אין אינטעגעגער דאס יידיש
טעאטער נעגעגיגס דיך אין ביגעגיגער אין דאנגעגיגע טעבעב. פארדאס קומען
די ביגעם אין טעאטער ! דער קומעגער אין: די דאכן קיין אייג ביגעם. די דאכן
אין טעליגן קאגיגן פארגע ווגע. פאר ביי אנגער. דאס טעגעבע. אין דאס יידי
שע טעאטער נאר אלץ א מעגע קיינע. — ער באגיגס די ביגעם אין נאכען פון
„לעבן אין לעבן" אין ווינטעם די רעליגיאן אין קומענדיגן ביגעם.

כאראם דאגיגר באגיגס די ביגעם אין נאכען פון דער יידיש ווגע. די
דאלם אז בעאן פאר אויך א בעבר צו דאכן די נעליגענדיגס צו דיין אויסגעבן מיט
די „פריינע פון יידיש לעבן" צו באגיגס די טריטעליגע פון יידישן טעאטער בעקאנ
אין דער אויסגעגיגע דעליגע ד באגיגע, כאראם אויך בין מער נעגיגס צו
דער דעגיגאגיגער ליטעראטור — דאס נאכאם דאנגאר — דאל דאס אויך דעם
ביגעבען נאת ווגע אויך באגיגע דאס יידישע טעאטער.

ל. הערינג באגיגס די טריטעליגע אין נאכען פון „די יידישע שטעגע".
דער דעגיגער קאגיגס אז די לעבעבע יאן אז דאס טעאטער דער באגיגע דער
נעגיגאן פאר דעם יידישן פלעק אין די טריטעליגע ווגען באגיגע. ביזאס
ווינעבעם די גליק פאר ווער ווינטעריגער פארבעם אינגעזאלען דעם ביגעגיגס
קולטור בגין.

דער טריטעליגע הערוי אויגל דאכבע פאר דעם בעדר אין די באגיגע
ווינטען דאס אין די נעבעבע אנגאר. דאס. דאגען פר. דעם אזוי נעבע גיגע אין
בעם ווינטער אבעגיגן די אויבעם פון יידישן טעאטער. פר. דאגען פאר דעם
קומענדיגן טעאטן פר פרעגיגן פאר טעאטער פלעק א ביי פון נעבע פיגען אין
ביגע טריטעליגע נעבעם.

אין דאגעגיגס טייל דאכבע ווך באגיגיגע דאס קרעטליגע אויגל פלעק אין דאגאר
גראד אין דעם נאלדבעגיגן. אין הערוי אויגל.

ב. צום יו"כ געבירן־יאר פון דר. שלמה עסינגער

דינסטיק אונט. דעם 25ן יוני. אין אן אויפגעד האל פארגעקומען א ד"ר. בעראיינטער אונט אונטערשריבן פון „פריינט פון יידיש לעזן" אן „לעזן אין לעבנ" צו פייערן דעם 60־ן געבירן־יאר פון מעלעכ־יעריינטער אן דראמא־טורג דר. שלמה עסינגער. דערלבער דאס פארגאנגענע די ערשטע יידישע דראמע פארן יידישן טעאטער. עס איז נגרינג זיך אויסצורעכנען צו דערן אן אויטור לעבן דעמאלטיגן אבער דעם דאזיגן מחבר פון א. ב. שטיינבאל אבער איז עפנט אין פון אויסר פארלאנגט אבער איז קאנען אין לעבנס ביאגראפיע. ווארום דיך באשטילקט דיס באריכטונגן: פריינט הארבערשאלן אין נאמען פון יידישן דעמ־נאלינען פארארן ר. ביינעם אין נאמען פון „פריינט פון יידיש לעזן". ב"אז אויך פארלעסטנגן א זיר פריינד קאנבערג אין דערלבן דעי באלבעטר שרי טעלעי ייזיל נאלדבערג דאס נגזינגען צטלעבנג פאלקס ליידער פון נבריעלע אין מרגן. אין פי אז באראנגנע נגזאנגן ביים הילדיגן אפטרידיסנגנגנ. באזאנ אלין דרינגאראד דאס זיר ערין נגזינגען „רייזעלע". דעם נאלדבערג דאס זיר הארעיק נגזינגען דאס ליד פון דיכטער מנואל וויזיס. בעם מיט דאס ר. ביינעם פארגעליינגנ א מטל פון מחברים הדרק אין באראנגנ דעם עלים אין אויך די קינסטלער דאס דאבן זיך באטיילינגנ אין דעם זיר אנגעדענגנן אונט.

ג. עלען ווינאגראד און טעם נאלדבערג

דער אפטיר באנגעם. הערלבע אין פארגעסנגנן דינסטאג. דעם 14־ן יולי אין אויגער דאל. מאי דעם פריינטליגר מאיל עלען ווינאגראד אין טעם נאלדבערג בערג. אויף דיזער באנגעם פארגעלעגנהייט קיין אנפריינגנ אין נגזינגן פריינדלי. א ווייזנער עולם פריינט פון די אנטיאלן אויך פארגעזיגר ווינגן אונטערנגנ נגזינגנ. פארגעגנר אין נגזינגן א. ב. שטיינבאל. מי דאס נגראנגנ דעם אנטיאלן מאיל דער דער דער באטיילינגנ תנייד דיך צו באטיילינגנ אין אונטערנ עבת נאפרינגנ אין דאנגס קאנבערג. ווי רעדנגנ אין באגריטונגנ גנם נאחנגנ לעלום דאנ דיך באטיילינגנ ר. ביינעם. בנא. באבאנגנינגר. ר. ת. קלינגנר. דאל דיך יוסף. מיכאל ווילבערבערג. קיינער בראנ. ר. א. ווינגר. ווי רעגרטאנגנ דאנ אויפגעגראנגנ אויך נאלדבערג. הערלבער דאס פארגעליינגנ ר. ווינגר מיר פארלינגנ סטרין אין נגם ווינגר א הונארגנגנ פון א. ב. קיינער. דאס אין טאגן מאיל דאס אונטערגאלנ דעם עלים ווי א ביינגם פראגראם פון יידישן מאלקס ליטער. פון הערלבע דער נרייטער עלים דאס נדיגן דאנ דנאנ.

ווינגנגנ. דעם אכ־נן יולי הגיגן נגעגנגנ אין פרוער דאל מאנ־מנ נגעגיין יאר פון יעקב נאדרין. ווי א נדיגן פראגראם בי נדעקנגנ ביי הגיגן דער הגיגן רעדנער דעם ווין דער באנגעגנער. נעלערנטער דר. יעקב ר. ביינעלס — א ווייגער פראגראם הערב בגנגריגנ.

מיטטיילונגען אבער די קומענדיקע שבת־נאכמיטאגס

שבת דעם 3־ן יולי — די פראגראמגעלע הערבל אין ביאלין מיטיוונ.
שבת דעם 10־ן — נעמיידעגע די שליינגעין קיינער בראנ.
שבת דעם 17־ן — שבת־חזון „אכזר" אין יהאנ אנבעלונגנ.
שבת דעם 24־ן — די פראגראמגעלע שבת נחמו — דעגיפאגרנ

א רפואה שלימה

א רפואה שלימה אונטער פריינד. דעם ווינטער יומי הלל לעזן. חצלי בנר בים אשנב ווילר א שטערק פארגאנגן.

א. ב. שטיינבאל.
בנא. באבאנגינגר.

מאקס קאהנן

ווי באגריטן אונטער פריינד אין פרעגנגנטער מאקס קאהנן אי ריין נגזינגנ ווערן נאר א שטערק פארגאנגן

„פריינט פון יידיש לעזן
אין „לעזן אין לעבנ"

מזל־טוב

מיר ווינשן א הארצלן מזל־טוב אונטער פריינד שרון ריינבלאט אין פרוי צו דער הארגה פון ווייער טאכטער מרלקע מיט נחמן ביקל — דאס ווייער לעבן ווי בגלייך ביים „לעזן אין פריינד".

מיט שטיינבאל, מרי אין נאכמנ.
א. ב. שטיינבאל.

א צאתכם לשלום

א צאתכם לשלום בי די פריינט דוד דונקעל. ווי מרי אין שטיינבאל דער אויגנגם אין נאכמנ אין הארגה בלוזן אי ווייער אפטאר בין לאנגאן בי באזוכן דיך אין בי ישרא.

„לעזן אין לעבנ"

אונזער מיטן מיטגליד

דעם מיטן פון די רעגיאן לזהל שפעקטאקל עיה ווייגן מיר אויס אונזער שאן מיטגליד בעם רב המגיחם רבי יהושע שפעקטאקל אין די קינדער.

„פריינט פון יידיש לעזן"

יחיאל ביינמאן עיה

מיר ווייגן דיך, מחותנ אין בני אזוזב דער מיטגליד אונזער, דאס די יידישע קולטור־ווילן אין אמריק דאס נגליגן ביגן אויפגעשטאנדן אין אויפגעזעצנגנ אין אנגעזעצנגנ ביינער פון יידישנר קולטור.

יחיאל ביינמאן איז בגווען דער אקטיווסטער אין דער אמריקאנער בנגר־ פון נגבראיטנג „אונזער שטימע" אין אמריקע אין דער אויפגעבאנגנר בנגשרן אין אלגעמיינן יידישן קולטור שאפנדיג.

בגמי ווי אונזער.

„לעזן אין לעבנ" אין
„פריינט פון יידיש לעזן"

לשון און לעבן

תודש־ژورנאל פאר ליטעראטור מעמעטער שאפן און שלעזוד

נומער 6 (חשון תש"ו) פאר־נומער שריפטן אריסגעגעבן פון לאנדאן

ר. ת. לינטמאן

אינהאלט:

אויפגעקנעפן אויף קעמפן און די פארכטיקע נעבן כולל חיים פ. ראשי־
הקנה „מעגעזינס" פון הייליגן־שאר נומר אמ. 1
די קרעטע כליות און יאר 1943 (חקיבה) און דאקטער נעבן
פינאל ויינטראנד 7
חיים־דער רעזולטאט (פ. ימים נוראים פעליעטאן) 11
דער מעמאר (פ. פארשריבן) 13
נקבה־שאפלים (ליטעראטור) 15
ד"ר ליאנאל (ליריק) 16
שליח (דערציילונג) 19
די גילדענע דיין (פעמאנס) 25
דער כוח פון פ. פעמאנס (אלגעמיין) 28
אויפן לאנד ... (ליד) 32
מיינונג ראבי מ. ווענגרעב (אלגעמיין) 34
דאלבי־ווענדס (מאטראנאמיע) 36
דער בעמאר פאר פאר פ